

miraz

umarê hirin
keşkelun-paiza verên 2007

Miraz

Edebiyat o Felsefe

Gomê Hirin

Serre:1, Umar: 3, Keşkelun / 2007

Wayer o Mıdurê Guiri Nuştışi (Sahibi ve Yazı İşl Müd.)
İsmail Söylemez

Editor
İsmail Söylemez

Redakte
Asmêno Bêwayir & Serhat Bengi

Temsilkarê Awrupa
Mesut Keskin
Haydar Şahin

Hesabê Panga (Hewaley zerrey Elemani rê)
Wayirê Hesabi: Mesut Keskin
Namey Panga: Frankfurter Sparkasse
Numrey Hesabi: 12000 95934
BLZ: 500 502 01

Hewaley Ewropa rê (Euro Überweisung):
IBAN: DE 40 5005 0201 1200 0959 34
SWIFT-BIC.: FRASDEFFXXX

Adresa Temsilkarina Ewropa:
Miraz
Postfach 90 04 68
D-60444 Frankfurt

Edresi (İrtibat Adresi)
Yeni Hamam Mah. Yeni Hamam Sok. No: 25-A,
Üniv. Durağı Arkası / Malatya
0 422 323 36 65

Web: www.miraz.biz
E-mail: zazamiraz@hotmail.com

Çêk puesta semêd hewali
Bı nomê İsmail Söylemez'i 507 36 79

Rıyez & Mizanpaj
İtaki

Mesuliyêt nuştôn nuştueğon sero.
Nuştêgê Miraz'ir yên şırawtış têpya niyên dayış.
Ma rıca kên ku; şıma nuştônı xur pê "attach" bışırawı.

nuştê o nuştuêğ umarê hirin

- 3
- 4 Qelem Çıra Lerzena?
- 5 Mı Kelimê Jü Xêği Dên Kerdi - Ali Himmet Dağ
- 6 Vateyi Beyhûde - Aziz Hêneyi
- 8 Keramat - Ömer Seyfettin (Açarnayueğ: Gülsüm Kandemir)
- 10 Xiç - Bedri Rahmi Eyüpoğlu (Açarnayueğ: Dêyab Dijar)
- 11 Perocê Sima Ra Xof Kena, Pesewa Xo De Çêf Kena - Cemal Taş
- 14 “Boni Şond Omı, Pê Dısmalê Xuiwa Siyawaqır Temomi Bajari
- 15 Qêwna” İka'z Recêf Mıdır Lengu Dıma Gêrenu - İsmail Söylemez
- 17 Vesno Şia, Vesno Şis; Mani - Faruk Eren
- 18 Bine Velgere De - Asmeno Bewayir
- 20 Hasretkeşiyê Najikê Mına Armini - Fuat Brusk
- 22 Barkerdena Estemoli - Sinan Usarr
- 27 Agnes - Selçuk Ceylan (Çarnoğ: Delal Silize)
- 28 Kueşka'g Xırb Sera Bena Berz! (Şiir O Açarnayış) - İsmail Söylemez
- 29 Kerge - Berthold Brecht (Almanki Ra Raçarnais: Filiz Şahine)
- 33 Firar - Sait Çiya
- 34 Felsefe Wikipedia Ra, Ensiklopediya Xosere (Almanki Ra
- 35 Açarnayış: Asmêno Bêwayir)
- 41 Globalizasyon U Filozofiyu Hemdemın - Nectarios Limnatis (İngilizki
- 43 Ra: Fahri Pamukçu)
- 45 Edebiyatı Senin Dest Pê Kerd? 1(Yunano Antik) Faruk İremet
- 47 Fırı Nêmanda - Cengiz Aslan
- 48 Hê Vêr Ra Şiir Ma Biv - Hikmet Kaylı
- 49 Zerida Xo Di Nimito - Koyo Berz
- 50 Qesa Qole - X. Çelker
- 51 Kuezvıla -Ahmet Bûrlükkara
- 52 Ko - m. Tornêğeyali
- 53 VII Qijikê! - İbrahim Bukan
- 54 Rindeka Dewe Pêro Duri Pernayi - Mehmet Tüzün
- 55 Hipotenus - Murat Güneş

Qelem çıra lerzena?.

de hini merdumîb deci mı, de hini rehet vînder
 tî tim vatîn yon şond biomên; boni şond omî
 pê dîsmalê xui'wa siyawaqîr temomî bajari qewnenu
 vaj, komî'r ters ardu komî'r hivi arda
Charles Baudelaire

Gomê hirîn...

Rıyontiyê ğıyalon dewom kena, umarê hirîn'ız vejıya.

Ominêko har, tij bı temomî alaviyê xui kena sur ezmonon. 'Erd o ezmon tıvera koti têşonika har vera. Dehli bı têşon, behıri bı têşon, herr o kerê bı têşon. Tijê omnoni zuar kena. Areq gıryenu miyoni serdınıyê biyekêsid. Areq zê ju newgılêkê zalımı tuj tuj yenu war miyoni çımoni şari ra. Lıngi lerzên, gomê hirîn hadriwa. Areq hadro. Renc hadriwa. Hına ju kerrıcalêk'ıd ma qê gomê hirîn lıngon çinên we, belê ma gomê hirîn erzên.

Ma mezgi xui, zerrê sarê xui d' xui vira nikerd...qey a ju qelem bınatê engıştıni ma d' lerzena... Lerzayışı qelem, mezgi mecbur kenu, mezg hezıryenu, qelem pawenu. Miraz hezıryayışı xui o mıjlayiyê xui dewom kena.

Belê, vatê ma z' o vatışı ma z' gelêk eşkerawu: qırayışı xui pêru tıya bıqedinên, hasroni xui tıya xerc bıkerên, bıqedinên..

Dınya çı wext nêbu, monena ju kueşkêka xırabi... ına kueşka xırabi, kıçı ri nimonena, ha ewru, ha shıba, rew-erey, wexti xatiri ma ser tapu kerdo. Seni nêbu merg; saro lıngon, ju berziyari ser onu têhet... Ma ına ju zoni, hayê ma rınd pê esta. Çoy ra tersêkê ma çinu, çımki xebatê ma eşkarawa, nengon ra lhişını ra duria. Xabetêka pak o zelala.

Vatışı mao vêrin gueri gereka Miraz, aşmê Hezironi d' bıvejıyên, labelê dawê taê teşxelon o hadıriyê ma ra, Heziron ıd nê, Keşkelun'ıd vejıyena. Nuştê kı qey amarê çarın yeni şırawtış (rıştene), gereka heton peyniyê aşmê Tışrin Vêrin bırêş ma dest. Êg Homa bıyaru wêri umarê çarınê miraz aşmê Tışrin Pêyin'ıd vêjıyena.

Heton amarê çarın, Homa rehti bıdu, wexti şıma weş bu...

Bınnot:

Erêkotış; belê ma zoni, tu viyonêk ma nixelesnenu o masumiyet nikenu werê ma. Labelê rênê'z ma vaj, maddiyat qê ma persêko gironu o vılakerdış deston-ıngoni ma gırı donu, kılmê qısı zuar meselawa ına rıyonti...

mı kelimê jü xêgi dên kerdi

veng qılaşıya ya, a süare heni darde mende
ortê hard o asmêni de, ortê vay o pele de
a theyra bimbareke bê awa weşiyê cêra ya
perrê dae, kesi rê siye nêkenê êndi

her kes saa xo ra jü kiti beno kemi
rengê aciyê, mı nêdo cı ke! kelimê mı
mı ra zêde zerrewêşiyê
eşqi xo be xo ra surê, ma se bıkerime ki

ma pêro zanenime ke
a theyre destthal o perrşikiyê cêrê ya
a roje ra nia, mı kelimê jü xêgi dên kerdi
xêgi zanenê, xo phaçi bıkerê
teyna ê şikinê bihuyê, key ke jü cênıke
zerrê fekê xo de xeneqiyê

Nê zono ya rebb, qelb mı dı en qewxe çınawu?
Sêr sereyi mı dı en eşq çınawu?

Ge mı kaş kenu dêre, ge pûtxane, ge mêscid
Nê zono mêscid çınawu? dêre u pûtxane çınawu?

Ez aqılo, cahilo, mu'mino yan zi kafiro?
Mı nê zona, zonaye çınawu? Nêzonaye çınawu?

Zahid u mifti u şêx u şah, zohd u fısq çınawu?
Nur u zolmet, xêr u şer, rınd u xırab çınawu?

Eşq ez mecnun kerdo, verda deşt u çolo
Mı nê zona mecnun komu, Leyla koma, çol çınawu?

Vılı dı boya tezeyi çınaya? bılbilı dı wendişi weş çınawu?
Mı nê zona zerr çınaya? ena zerrı dı şaşone çınawu?

Ey! Ayik mı xeleqnawu, haware u imdat mı bıker
Neçar mendo, ena dinya çınaya? Uqba çınaya?

Roci dı seray bıbo kafır, serayi zı nıyazi xo wazeno
Mı nê zona kı, kıfır u bawer;ge “ê” wu, ge “ney” wu

Ge en fir'ewn nefis , mı tora dûr finenu;
Mı nêzona fir'ewn kom?, Musa kom?

Mûnecaat kerdini mı, Tur-i sina dı bı xalıq xora
Fêm nêkerd mı, e'sa çınaya? Yed-i beyza çınawu?

Ge hiş, zor nefis benu vonu;ey! Nefsi şûm
Bê ena şaşoneyi mekerı, en waştışu bica çınawu?

Yew şew bı en fıkr kawto ra, mı va; ya zûlcelal!
Tı bınavi mı, vino me'na çınaya? Sûret çınawu?

Ay dem ğeyb ra diya cıwab
Va ey biğiret; en fıkr beyhûde dı akerda çınawu? Girewte
çınawu?

Dılberey ! Leyla hendeyi to mêst ya çinu
Qeys, miyon alemi dı qas mı divone niyu

Raŝta, eyr ŝohret zaf rındo estu
Yewdey hinizi qasey to dŭrdane ni

Heme zerr, veri eŝq to dı bena virone
Qet ğem meker ena zerr hama nê biya virone

Ser sereyi to dı adır wekeno, soz xo inkar meker
Komı kı soz xo inkar bıkeru, ey mert niyu

Her komı kı dı, dıriyeyi bıbu, reyeri meyxone niyu
Çımı kı, meyxone, cayi zŭr u zem u dıriyeyi niyu

Goŝ bıdin mı, en vate me erzini
En vate heq u ustonık niyu...

Adır, yo nim saato ho dewum ken... Feqet ay'ig hê aya, mehla'd vun adır bad dı hey bunu şın huna. Çunki uja'd yo ziyaret est, adır o ziyaret nıkun!

Hêt qibli ra, yo hewêko zıxm omên, oy adır kıl dên sêr ay ziyarêt, uja ra'z êştin sêr ay bun'ug hê dor vêr ay ziyarêt'id. İtfayeci hetuna'g dest ra umên o adır kerdên huna. Polis'iz ay zerrê piyor gurêtib bin qontrol xu, pê wa ço ay zerruna dızdi nik. Ahm Neçar, unya dor vêr xu. Zê fedaiyu. Ci'r in adır yo dızdiyêka holêb. Feqet ay'ig, hê aya mehla'd, zaf feqirib. Zunên en kêyun feqirun'id bê lehef o doşegu toyê çinu. Halbuki dızd'id edet hınawu: şenik, la fiyêt yi ziyed'ib gera.

-Homa belê yı bíd! Adırêko bıyefaydı! Va, sarê xu şa tiyê. İnsun dor-vêr ay ziyarêt'id omib piyaser.

-Vatên, şın huna heyun biyor ita!

Ahm Neçar, şı vêr pencerê ziyarêt. yo qendilêka kor, ay zerrê binê kêrdib ruaşn, una zerrê aya sonduq. Vêr yê'd dı hey şamdon bib. Vêr aya sonduq'id dı hey'iz secdê 'erd rakerdêb, çen hey'iz Qur'un zerrê ay rehlun'id akerdêb. Ahm Neçar, çım yo Yahudi ra yo hesavêko qıj kerd:

-Şamdon, her yo des ponot ra kên vist ponot...secdê'z punciyes ponot ra kên hiris ponot... kıtav'iz mehqeç niştê destunê. Vist'iz ay vaj! Piyor kên hotay ponot...

Şı hêt bêr aşıl ra. Pê ay kıft xu neçar ra sağlamiyê ber sağna.

Bajê unya kilit yı. Hêdi hêdi, br tehn da.insun'ız piyor muştugul adır bi.Ahm Neçar êpêy qıwwetlib; zê fedaiyu, perê pul çinu, cussi çinu, la yo quwet nımtı est ço vun qê... Ber, hêdi hêdi veng tıra vêjya bajê bı a.

Neçar, şı zerrı, ewul aya qendila kor kerd huna. Ay çı'g bêrdin çend fiyêt yin ziyedib hindêk gurini yin'iz ziyedib. Ca'd sarê xu'd yo pilunê dızdi vıraşt.

Neçar, çiqêdı pilun vıraştên, ca'd u qêdı'z kêrdin. Mum şamdonu tıra vêt êeşt. Yo mund xu minı ra vet, ay kıtavu'ig rehlundib gurêt pışt tıra. Binê vındert, zincê xu kend. Hêdi ay sejdê'z

dê ari; en secdı çiqêdıg ço palun nun sêr astorra uqêdı unt sêr sonduq. Gereka vêj tever. Feqet tıver'ız qelabalıx. Xu şa sonduq, binê düşünmiş bı . Qayil nib şaşık'ız ca verd. Dor-vêr yêy'id yo şafta bırsımın

bib. Sonduq nişkawa ra rehsikya...Ahm Neçar, pê zuar xu tepişt pê erd nigın."Eceba oy evliya ho ben guni?"Vınert pê xu wıya:

-Halla halla, 'erdır dusnayı niyu!

Xu kerd çot sonduq kerd berz, unya bin yê ra. Zaf

şenik'ib.Yo texto tenik ra viraştêb sêr ya'z yo tebaqo aşıl cı eştib. Sarê xu'd pilonê xu hin kerdib tamum. Kitabo şamdan ne xu vera.Kot bin sanduk hedi hedi çağdıra şı.Vindert.Bin sandukra dest xu ard hedi pe ber kerd a.Kışta çep vejyen ceğdi.Tepişniz bela.Kışta raşnız yo kuço تنها bib.Zaf xırave tedı bib.Het adırız ho aya kışta.Piyori ujad humeb piyeser.Ahm neçar, bın sandukud yo mudı düşmişnıbı.Tak rak veng hura vet vejya tıver.Komıg avur da oy veng şaş bi por ce xud mend.

Huni evliya wurişt ho şın. Tulumbê vindêrt. Hewa vindert. İtfaiyeciyu ters ver ayçig destib pori gine erd. Sonduq het adır ra ceğdıra şı. Millet kot wurd hemı kıştun ceğdı cegdı da sonduq, ters verr'iz tir tir recifyên. Sonduq yo heybeteko pil ra xu şa tiyera arayın ra viyert şı, tari'd bi vin.

Vêr ay ziyaret'id dehê bun'iz oy adır ra xelisyê. Ziyaret nivêşa la biye evliya mend, feqet insun aya mehla'r huncê mubarekib. Feqet hin aynun'ug wêndin, ri xu zê vêr nikêrdin het ziyaret ra hunyên hêt qibli ra: vatên "Dı çım mı, sevê adır en heta şıı!

Xiç

Bedri Rahmi Eyüpođlu

Açarnayueđ: Dêyab Dijar

Wextu'g ğıyali tı kena
Xiçêk mı zerrı d' bena germın
Mirçıkêk yena lewê zerrê mıwa nona ru
Heşvilêk kena a nişkawa
Heşvilêk miyonki bena gunin

Wextu g' ez ğıyali tı kena
Yo darêka erugiyer bena zergun
Zê gejon destbı gêrayiş kena
Wextu g' dest kena gêrayiş zê yo gındêkêk ciyo bena

Ciyobiyayış dır bena qıj o qıluluk
Dendikê cê hema newı biya şıtın
Yo erugêka kêwi mı fek'ıd yena bırnayış
Wextu g' gınên peru lewi mı vêşeni

Wextu g' ğıyali tı kena
Xiçêk mı zerrı d' bena germın

Pesewa de zımıstani biye. Dewe de teber ra bêvengiye biye, heni bêvengiye biye ke, na zımıstan mıloçıke ke bifeteliyêne, phêzna mıloçıke ra bile isan hewnê sewe ra heşiyêne xo. Herdê şıay de çı mor u mılawun, çı thêr u thurê yabani, çıqa heywanê birri, çı mexluqati ke eşti biy, taê hewnê zımıstani de biy, taê ki hewnê xoê şirini de biy. Belê; asmênê khewi de zê herdê dewrêşi nia uskıtiye çinê biye. Zê timay, na pesewe ki asmên de, en zaf raa Kewranqırani de tertele u velvele eşti bi. Satê caê ra astarê qurfiyêne, zê thirkıvane reyiyêne ra, hendê dı resenanê hewla biyêne derg, xafil de biyêne vindi şiyêne. Vanê; “asmêno khewe cüamêrdo, herdo dewrêş cüanika. Serê herdê dewrêşi de çıqa qulo dı-ning ke esto, hendê i quli asmênê khewi ra astarey estê. Ni hurdemêna na dina gewre de heni jübini sero hêcê, heni jübini ra hez kenê ke, jübini sero mirenê. Her jü astare; mejilê jü qulê dı-ningio, astarê isani çıqa waxt ke asmênê kewi ra bulişıkiya, wayirê i astarey ki serê herdê dewrêşi de hende waxt dinalığa xo rameno. Se ke astarê quli asmên ra qurfiya, cigera i quli ki qurfina, hona ke qul sono, reseno heqiya xo.”

Asmên ra vore vora bi herdê dewrêşi ser, herdo dewrêş munit bi. Vore gzezb vora bi, heni vora bi ke, dar u berê yabani, ko u gerişi têde munit bi. Vore zê çita de sıpiye, erjiyay bi dina ser, dina zê veyvıka newiye xemelna bi. Vora sıpiye biye, vore; heni sıpê kerdêne ke, to vatêne, leçegê serê veyvıkê. Hendo ke vore vırandi besna bi dar u beri ra, ızgê dar u beri cor de namıtbi ser. Cara nêtê de xo çinê bi ke ser ra bêro war. Ze ke mordemê, ebe serran'a kesreta bıraka xo onceno, heni thafale eşti bi vile ra. Asme; asmênê khewi ra zê tasa qılaiye berreqiyêne. Sewlê asme ra astarê ke asmên ra, to heni zanêne ke çılê suka Helebi bi, vêsêne. Cemedo ke gılê çurpiyanê boni ra darde bi bi, zê momianê seraiya padısay roşti dene dormê xo. Molê viyalanê ke dormê awa derey de cemed guret bi, heni rındeke asêne ke, to vatêne dukananê çarşıyê Beğdadiê de têsirte de, tey zern u sêm roşino. Vore bi bi êrğuçe. Êrğuça heni bi bi qewetın ke, ostora ke sero kay kerdêne, oncia nêginêne pıro.

Êrğuçe sero rêçê jü awrêşi amay bi, dormê qawaxanê dewe ro çerexiyay bi. To vatêne, rêşê gındelıko aleşiyıo jubini ro. Belê rêça de lüye, dera ra veciya bi, axpin ro ama bi, verê düwarê axure ra cêra bi ya, oncia a rêça xo ro peyser şı bi. Rêça lüye zê theza hırami heni duz şı bi, heni rındeke asêne ke, to vatêne nexsê khalano, riyê isani de hüno. Pulê tozıka vore, êrğuçe sero zê moreka çhınik be çhınik, zê pula, renk be reng berreqiyêne.

Bonê zerrê dewe jübini ra düri'a düri, her jü caê de vırajıyai bi. Ca ca dı çêa, ca ca çar çêa pheşti sana bi jübini. Dewe hem zaf

gurlağ nêbiye, hem zerrê derey de biye. Na zimistan locina ra ke dû nêveciyêne, keşi khav nêkerdêne ke zerrê na dı dera de dewe esta. Belkia cor de ke sêr kêre, xora jü serê bona şia kerdêne, jü wertê hêgaa de sılondia zıbilî şia kerdêne, jü ki nisanê çığıra ra beli bi ke, ita de boni estê. Tima; zimistan de kertuganê vore dormê bona qapan kerdêne, jü asmên asêne. Oncia zê tımay, na pesewe ki hetê zıma şıye, hetê veroca zê peroci roşti bi. Astarê serê sodiri her ke şı, tenêna berreqiyêne, beli bi ke, êndi desta sodiri nejdi biye.

Zerrê axura Durşi de vengê nisorê dowari be ê mali'a zê destikê dawule be sıvika jü meqame de nornêne. Zerrê oda de xurayisê pısinge be fısayisê mulxutê çêyi, zê seda de wese bınê terşiga de veng dêne. Bono peyên de merrê koti be bınê sepeti, zerrê qıdıxê noni de, nona miştiye gırdan kerdêne. Pısingo Neçir merri ra bêxeber bi. Kutikê Herçi serê xo na bi sêmıga verê çêberi ser, hewn ra şı bi.

Waxtê Durşi ama bi ke, cıle de defê xo vezna ra. Durşi raver gos na solıx guretena mulxutê zerrê çêyi ser, sêr kerd ke her kes hewn dero. Zerrê oda, hetê ra basa bas texte kerdae bi. Serê texta de cılı rafitai biy. Cıla Mele pê çêberi ra nejdi, cıla domana werte de, cıla Durşi ki zê tımay çenge de rafitaiye biye. Zerrê oda tıng u tari bi. Durşi serê xo çarna, tenê roşti kote çıma ver, hetê raşti ser xo çarna ke, sewlê asme pençere ro esto zerre. Asme berreqiyaine rê berreqiyêne hama, belê zê lêli asêne. Çıke camanê pençerey cemed girê da bi. Durs hêdi hêdi ust ra, pırên u tuman verra bi. Destê xo derg kerd ke fitıka xo pençere ra bicêro, berco xo ser, biveciyo teber. Fitıke hal bu hal dest de nêamê, hawar bi ke fitıka xo themejiya cemedê pençeri ra. Durs hewesê cemedê cami mend, bınê zımbêla ra hüya. Çıke nexso de henên koti be cemedi ke, to vatêne çêneka de azebe qenefçe çinito we, xo rê çêz vıristo. Durşi ebe nêwasten'a, fitıka xo onte, este xo ser, bi teber. Kutıko Herç verê çêberi ra ust ra, wayirê xo dıma şı. Durs bınê şivigi ro vêrd ra şı, şı serê kertugi, şüalendia tumananê xo kerde ya, gostavia xo rısnê de. Kalekê Durşi heni masay bi ke, zê çirtıka yiney hal be hal mijia xo nêqedıye. Jü ke dot ra biamêne, fitıka Durşi ke Durşi sero nêbiyenê. Durşi be vor'a jübin sero nas nêbiyêne. Çıke pırên u tumanê Durşi ki zê vore sıpê biy. Mijia Durşi vore lone kerde, xor kerd wertê vore, everde şıye. Durşi merex kerd, xo xo de mılmılıya, vat ke 'tı vacê, mijia mı resta herd'. Hem xo xo de ğeyal kerd, hem qınestê xo nata-bota sana ke, xorê vore hira kero. Kara xo ke qedite, zê domana sa bi, wertê xori de sêr kerd ke ala herd aseno ya nêaseno, hama cêro bux veciya, bux ra lone rınd nêasê. Durşi qına xo zıpeyser dê, hacatê xo ont zerre, girê day şüalendia xo ro, şüalendia xo girê dê. Bi bul, herd ra tenê vore gurete, ebe vora destê xo mişt day, sanay ro, ama zerrê çêyi. Çırrayisê çêberi ra ciniya Durşi Mele heşiyê xo, zerrê cıle de defê kuxê. Durs raver şı verê cıla domana de vınet, orğanê domana est domana ser, serê domana mınıt, defê kıxta, gula xo kerde pak. Veng ke domana ra nêveciya, zana ke hewno xori derê. Zerria Durşia bele, her ke şı tenêna herbi herbi est, hêbeta ra pite-pite biye. Durşi ebe êlm'a ningê xo day arê, bêphêzne şı verê cıla Mele. Mele xuya mêrdê xo ki, waxtê mêrdey ki zanêne. Awe kote çıçikanê Mele, xo dosegi sero bota da, mêrdê xorê ca da ya. Bınê orğani de xeylê waxt solıxê dı cana pia zê kurıka qılaçiya est.

Defê est, reyê nist; est, nist, est, nist; hata ke Durs solixê peyêni de mend, bado ki areşiya ya. Canê Durşî ke bi reet, oncia şî cîla xo, kot hewnê sodîri. Heni kot hewnê de xori ke vengê kutikê Herçî, bêvengiya sewe zê sîmsêri herd u asmên lete kerd, oncia ki Durs nêheşiya xo.

Teber ra, dî cînawîri amay bi axpinê verê çêberi, ge nata vostêne na guç, ge bota vostêne a guç. Cînawîra êrğuçe sero zê ostora nata-bota thîris kerdêne, say ke cirte kay kerdêne. Waxtê deleverge bi, deleverge her serre ni taw'a biyêne qîzdane. Vergî amay bi ke serê kutikî deleverge rê berê. Dî cînawîri teyna nêbi. Kutikê Herçî tima xuya verga zanêne. Tîma a taw zurbe amêne, zurbey xo a dere de dardêne we, kutikanê dewe rê dame nêne ro, wertê xo de mîsawre kerdêne. Teyna dî verga xo muskitêne kutikî ke, kutik bîzano ke vergî xo ra dî tenî amê. Kutik verga dîme verdo, dîma sêro, se ke tenê bon ra kot dîri, vergê ke sarge de, dorme bicêrê, desinde kutikî purt kêre. Dî cînawîra, ge xar kerd amay nat, ge xar kerd şî dot. Nejdîyê satê zê cambazanê Xarpîti kay kerd, kutikî reyê rîke waste, zê cînika banoke nata qîne este, bota qîne este, cilve kerd, nîngê xoyê verêni dardi we, nay ro, koti reqêşî, se kerd, çîto kerd, verga Herç qan nêkerd. Herç hendê xebere veciya bi şivîgê bonî ser, hayleme bi, qosîmê amêne nat, qosîmê şiyêne dot, hende ke lowêne, hendo ke zor kerdêne xo, phîrte-phîrta qîne biye. Teseliya verga pitene ra kote, biy ang u pang şiy, kutikê Herçî, serê bonî de xo na merdene, lowa, lowa hata ke pey ra safaqî sana cî, bi sodîr.

Ëndî dewe de locînanê bona ra bari bari dî veciya. Kutîko Herçî; dormê bona de çerrexîya, zê mamurê dewlete veciya kefs, rêçê meymananê xoyê pesewe boe kerdi. Herç weşîya xo rê sa bi, hama vergî destthal şî bi lewê deleverge, gunekîya herçî deleverge re amê, zerrê xo cî rê vêsa. Çîqa nêbo, a ki canê biye, hem ki nîka qafa kutikî rê vîyar kerdêne. Herç cêro ama nejdîyê bona, qela de şîae nişti bi lîzgê goze ra, sero qîrtnêne. Qîlancîkê perrê ra, şîye derê dotê bonî de nişte cî ser. Cî, cîyê sodîri bi, cî ra bux veciyêne. Kutikê Herçî qîna xo sanê herd, qîlancîke ro sêr kerd. Mele çêber kerd ya ke wela adîri bero, berco peyê bona, pîsîngê Neçîri xo mabênê çêberi ro est teber, şî serê bonî, sêr kerd ke kutikî qîne sana herd, qîlancîke ro sêr keno. Pîsînge qîna xo sanê herd, xo xo de va ke; 'Têdîne jûbîni diyo. No qulo dî-nîng cara xuya xo ca nêverdano. Mî be na lesa xo ke cî kerd, qe ke nê wele kena ser. Mordemo ke bêbexto, cara zê na qîlancîke fîrna xo cî ra nêvecîna. Mordemo ke mota[c] bi, nonê kami ke werd, o ki zê ni kutikî tima verê çêberê wayîrê xode loweno.'

Mart 2003

“boni şond omı,
pê dısmalê xuiwa siyawaqir

İsmail Söylemez

temomi bajari qêwna” o
ıka'z recêf mıdır lengu dıma gêrenu

*“Tıfıngi mı, bı hi êmşu
gelo tı zona
aga ze çilkên, hasrê aşmêb”
Nuri Pakdil*

tari şewon mı'r benu welati wexton
wêxt, guezekoni xui, pê kındıryayış mı xemelnên
ze'g şıvrê, miyoni gemon suêtiyon'id bën eşkera

ına aşma'g gıyeşoni şew, oncena ğıyalon sarı
recıfyayış mı'dır bena aya
alhaviyê tij lilikê mı ra arıqyena

pawıtış lazımu
wêxt tènê, recef finên terson
kelomêka nimceta niyevati
oncena piser letoni mêzg mı
kena hadrı textê fıkron

de'wetkerdê lengu kên...
modernizm cara ju pıronêko
umarto vıraşto
tênayiyê xui ra
engılısyenu

wextu'g rıyezoni mı'd
kuena ju qiji hasra nımti

kelasinga puyayiyê estuna!
ze'g;
kırrıyayış kelbetuna fetıqyena

zuk, pıxri o prometheus
diyerê mecusiyon
o rueşnayiyê welati kuaron

belê:
kerrê guêşi muhima!

Sanikê Zazaon zêdêri niaê: 'pasa beno wayirê derdê bêdermani. Hirê lacê xo benê. Domani sonê, piyê xo rê derman biarê. Raver pil sono, destethal cêreno ya. Wertên sono, o'yi [ki] destethal cêreno ya. Ni nevanê, 'ma tersaym', zuron ercenê... Laiko qic vano, ez sêri. pi neverdano, vano 'biraê to destethal amay, to qica, to qe neşkina.' Laik minete keno, pi beno raji.

No sono, zaf qeremeton anceno. Rae de jü vecino ver, di muyon dano cı. Vano, 'to ke tenge de menda, ni muyon jübini ra ke. Dı vesni (qoçi, berani) peyda benê, jü şiao, jü şiso (sıpêo). To ke nisena şışı ser, vesno şis koti wazena, to beno aca, reyina ra (xeleşina ra). To ke gëletiyê kena, nisena şiyay ser, to beno hawt qati binê herdi, aca de dêvi estê, neşkina acêrê....' Sanike nia sona. Peyniye de laiko qic derman cêno, yeno reseno piyê xo.

Çae (çıra) vesn? Çae şis, şia? Çae laiko qic?

Vesn, sefkaniye [sekwaniye] temsil keno. Eskeri dormê qela çarnenê. Neşkinê zerre kuyerê. Sonê, çêrana de gırse cênê. Serê çêrane zey qoçi (vesn) vıracenê. Çewres-phancas esker'a çêrane cênê vırêndiya xo, hato ke zey qoçi vıraştı, i hati'a peyser sonê, be veştên'a yenê, danê çêberi [ber] ro, çêberi sıknenê, heni konê qela miyan. Vesn sefkano, zure nezano, verra sono. Neqsê iştiriyê vesni zey tira ticiê.

Vesno şia düna tariye temsil keno. Düna tariye şiawa. Vesn'i şiao. Beno hawt qati binê herdi. Paytextê düna tariye aca dero.

Vesno şis düna roşte temsil keno. İsanı tenge ra reyneno ra, hevaliyê keno. Düna roşte şisa. Vesno rınd'i şiso.

Çae laiko qic? Çıke laikê qici na düna homa [hema] nas nekerda. Mal o milkê düna homa nas nekerdo. Cênıy nas nekerdê. Ninon ke nas bıkıro, canê i'yi cı rê beno wes. Kor kor nesono, nekono tenge miyan. O masum o pako. Zerre ra çıton ama, henio. Zerreweso. Qe xo ra pers nekeno. Baqıl niyo. Biraê gırşı baqılê. İ canê xo neercenê tenge. Zuranê xo kenê, reyınê ra. Laiko qic zuron nezano, heqaneo. Heqê xo rê raştı. Heq'i kara iy raşt ano.

Pilê ma be ni sanıkan'a mesaj danê ma. Vanê, sıma raştıye ca meverdê. Heq kara sıma raşt ano. Yê ma aqılê ma esto. Raştıye raa aqılıa. Zerrewesiye rınd niya. Zerrê sıma keşi rê mevêso. Aqıl nia vano. Raştı niao?

Düna roşte, düna tariye raa Mani de esta. Dinanê binan dey esta. Mani kitabê xo roştı u tari ser nusno. Avesta [Ewısta] Zerdüştı ra çı muso, a nusna. Zanıtene Avesta nusna, a ri ra kitabê Mani rê vanê Zend (yorum) Avesta. Ez raa Mani ser ninon zanon. Mani vano, "no kitab yê mıno. Heqi mı rê nerusna. Ni fıkrı yê minê.

Dini tède raştê. Raa mın'i rašta. Keşi rê nevon, 'bêrê raa mı'. Dinê xo mevurnê. Na rae, raa aqılê mına. Wazenê, bêrê raa mı. Newazenê, raa sîma'yi rında. Raa pêxamberanê xo ra sêrê.”

No senê aqılo? Hatê ra rae musneno isanon, hatê ra'yi vano, 'raa sîma'yi rında. Raa xo mevurnerê.' Aqılê ewroêni ra aqılê Mani qe jübini necênê. Doxtori seba xêğon [gêcon] vanê, mordemo ke 'menfaetê' xo nezano, xêğo.' İsanê ewroy xamê aqılê Maniyo. -“manik, manyak” ita ra mêro?- Mani ke baqıl bıbiyêne, zurê xo kerdêne, isani xapnêne. Çae nevato, 'no kıtab Heqi mı rê vat, mı nusna?' Zuron nezano. Pako, rašto. Raştiye ca neverdano. Taê vanê, Mani terso. Eke bıvatêne, 'ez pêxamberon', kes cı rê inam nebiyêne, çıştêne [kıştêne]. Mihemedi rê çae inam bi? Teqqiya, kulturê Samiyan de esta. Taê vanê, Mani Aramiyo. Na ğeleta. Mani Parto (Amin Maluf). Raa Mani, raa aqılı niya, raa zerria.

No vesno şia, vesno sıpê (şis) koti ra amo, koto sanıkanê ma miyan? Masum o pakiye koti ra biya ma ro? Hatê ra ez von, heya Mani ra yenê. Hatê ra von, nêrê. Ma ke nia vat, caê Yezidon beno hira.

Kam çı zano raştiye çıka?

Ez, ya çar serrî biya ya phonc... Dadiyê mi destiy mi guiret, ma piya şî Dewê Xıraba. Dewê Xıraba ay wexton, tyedır desduyês xoney; ya bi bi ya çini bi.

Dew dı, ma şî kiyey Xêrya Xonım. Kiyey Xêrya Xonım, kiyeyon dewê binon gueri gelêk gırd u avayika êsayi bı. Ciniy dew, tiyedir kiyê Xêrya Xonım dı diyê biy ari, qey zebare genımon.

Wadey Xêrya Xonım, ay miyemonon gelêk gırd bı. Zerrê wadi, hetta nımı, genım tedı dekerdı bı. Kışta bin id zi ciniyon zıvyeliy xui guiretiy, hay genımon zıvyel keni u vijneni.

Adeti gueri, cayoni ina newinon id cini qijon nigeni sahayi xebatê xui. Labelê, ez gêribi dewa, a ju ra dadiyê xui ra niqilêyena... Ina yoy ra ez zi zeri d' miyoni ciniyon d'a.

Dadiyê mı zi zıvyelêk vist ra xui dest u tabi zebari bi. Cını hım genım zıvyel keni, hım zi wılawılê yına mijulayi u leqırdi keni. Ez zi, kıştêk dı kota de; ze g' qijêku xui ri miyoni qumon dı kay bıkeru; bı aw afal kota miyoni genımon xui bı xui kay kena. Hetik ra kay kena, hetik ra zi xui bı xui kelomon ug ez zona, aynon lorinena.

Kelomêka Tırki esta; ay wexton radyonon dı tıma tım cenyên... Mı ri weş omi bi, mı zi ezberiy xui d guiret bi de; ekseri zi ez ha a kelom verra verra lorinena.

*"Kara tren gelmez m'ola
Düdüğünü çalmaz m'ola
Gurbet ele yar yolladım
Mektubunu yazmaz mola"[1]*

De hini nizon, a miyonti ra çendêk wext şî vi... Wextu g' ez arqilyawa xui, wadı d' byeloriniyê mı ra ber tu vengêk nivejyênu. U vengi mı zi hin kaw biyo ku wadı tyedir guiretu xui ver. Hali ra bı arqilyayışı mı, vengi mı xui ver biriya u mı çimi xui dormalê xui ra çarney.

Ciniyon, tyedir zıvyeli xui nê ru u desti xui şayi sarrey xui ver, bı zahrêku ximomın u dejayi, ge onyeni mı ra, ge onyeni Najik ra.

Wexta g' mı in hali ciniyon pu vet, mı zi awırı xui da Najik ser. Seni gu awırı mı gına ra Najik; mı di, Najik leza bez veri xui weta kerd u çimi xui mı ra nımtı. Feqet ay hitta veri xui weta çarna, mı çimi ay u hasri çimoni ay pia di.

Najik ha bermena!.. Bermena u hasroni çimoni xui zi mı ra nımna. Tabi ku ez qija u qijêk u naşıwa... Her çend ku ez naşıwa zi, fom kena ku sebebi ini bermê Najik dı barê mı zi esta. Bı in haleti ruhiyê mı xui eşt era verê dadiyê xui.

Dadiyê mı bınêk sarê mı vilêna u va:

- Laji mı, bınêk veji tever, şu miyon qijoni dew dı, pia xui ri

kay bikerin! Ez, zê merdumiku sucêk bikeru u cezaê xui zi razi bu; bi a afal byeitiraz vejyawa tever.

Sebebi bermayîşi Najiki a ruej; badi con ze bînêk biya pil u gınawa xui ser; aw wext mı tera bînêk fom kerd.

Najik kênê Armıniyon bi viya. Ze gu fermoni Armıniyon vejyao u Armıni pyeru tehcir kerd biy; hali ra Kiyey Bavi Najik zi tehcir dı kerd bi raşt. Najik ay wexton hıma kênêka xuert u xomay bi viya... Ap Abdurrezak zi zerri kota cı, ay ew miyon ra veta u xui ri heynewa. Kiyê Babi Najik ze tehciri d' şini, hıma z' nı vengêk, nı zi vajêk tera. Ina ju ra Najik hela gom bawê agêrayîşi yın bi u hela gom bı hasretiku kelgırın dormalê xui, cı pawıtın. In pêra ze gu rêk bi v' extiyar, vejyên ra zımê dew, onyên qarşi d' era riyê asfalt ra; derrê çê, çijê juku tera mijdeyon peyda bi v' estu. Riyay asfalti dew ra qasê kilometrêk ca duri bi... çijê ju asfalt ra bı

Qılêyên ara dew ser, oja d' vındêrtin, desti xui kerdin siper, diyar ra şên çımoni xui veru, bawı cı vındertin; hittona aw rêyon rind kifşi bu riya ci pawıtın. Wextag rêyon omên mesafê kifşe ay bi şınasnên omedi yê yi tera biryên, renconi niştin era çwekon ay u cêk çwek dên niştin ru bînêk bunyê xui dên, hittona çijê rênê cı ri ju hiviyêk peyda biviyên.

Pırriya in qeydi riya duri pawıtış ra çımi cê bi vi zê durvini... Wextu g' ma bişiyên het; veri con ma kıfşi nikerdin; pırriya çıyaloni duron ser d' bi, ze gu çımi ay zi aw çıyal gueri ayar bi vi, nızdi nidiyên; gelêk ça g çımi xui ardin pyeser, bi çabêku gıron çıyalı xui dên era ma ser, ze gu ayar çımoni xui nızdi ser dên cı; badi con hıma ma kıfşi kerdin u şınasnên. Ineo çijê hela g' mı bıdiyên hasreti zerrê ay tyedir çımoni ay dı biruqyên u bı tebessumiko yeş-
k ê ş v a t i n :

-Lawê m', a kelomê tıwa a ruejin çıqas weş bi... De bi, Najikê xui ri rêna a kelom vaji!.. Feqet ez şermayên... Ez çê nişkawa Najikê xuiwa hasretkêş ri dorinê a kelom vaji... Ax! Weribên aqılı mınê ikê viyên!.. ez ga Najikê xui ri hela gom a kelom vaji!

Gelêk zemon estu ze Najik şı Rahmê Homay ser; Nıka zi çıqas qal u bas Armıniyon benu, a hasretkeşiyê Najik yena mı viri u tesiri aw hasreti ay ina hew mı veşnenu.

Tirona qer çıra niyena
Fitikê xui nicenena
Mı waşti şırawıt çêribi
Mektubi xui çıra ninusenu

Barkerdena Estemoli

Asiro vengê tıfango bi gosanê ma de
Jü ki çekê thali destanê ma de...
İ roco,ma xovêrra kerdibe kay
Xovêrra kerdibe dina,ma domano...
Barkerdene ma rê nêjdi biye
Zê roco,zê heşto...

Jü lêla sodır ra ke ez uştibe ra
Dormê dewe dü bi,mız bi.
Bırrê Dêssımı,bırrê welatê ma vêsêne
Kille kutibe her ca,bevengiye estbiye jü ki ters...

.....
Havalêne,domanêne..!
Mı asiro sma rê qalê Estemoli kerdêne..
Mı vatêne "Ma ke barkerd Estemol
Ez her roc nanê somiye wonno,
Pisküvit,çokolata wonno...."
Çıke asiro ma rê somiye hewl biye.
Sma vatêne "Lao,to serba somiye caverdanay ma?
Na dewe, ni bızêko,ostoro,finıko...
Bırrê ma vêsenê,welat vêseno..
To serba somiye çêfkenay bıko?
Hêfê to,hêfê to..."

Rocê,waxtê barkerdene ama...
Jü sodırê payiji de waxto ke barkerdêne
Ez lêla çê bı çê feteliyêne
Xatır waştêne mîleti ra
Naçıka mı Qute ra,Amıka mı Fece ra,dewe ra,
Ap Koşi ra...sıma ra havalêne...
Bêrbis gınêne ino ro,vatêne:
"Lao Şino sıma sonê koyti,
Sonê koyti cigera'm..."
İno ke nia berbêne safaq ra
Ez ki berboo tenê zerre ra
Ez biyêne pırr,iştiri şiyêne çımanê mı ra...

Raa Estemoli de,arabaa Saani de
Mı perskerdêne piyê xo ra:
"Baba ita koytiyo...baba ita koytiyo?"
Kewraê mı Çaqi cüab dêne:
"Lao çılmın, sêke ita Korta,
İta Deperano....Çılmın ita..."

Î namanê dew'a (ebe namunê dewe) xapitêne mı...

Axîrê, nînga ma ki payna herdê Estemoli
Qusîr de sê(r)mekerê havalêne...domanêne..!
Sma mı efbikerê sebeno...
Sma çıga kuti mı vêri...
Estemol de jü serrê neveyciyo teber çê ra ez.
Nı domananê Estemoli de qesikerd
Nı ki ino de kaykerd mı....
Nı ki nanê somiye gulia mı ro şîye....
Axxx.. axx..pêro ğeribiye...
Pêro ğeribiya daranê gozo,sao,viallo,şilano...
Axx,,ğeribiya thoraqê toziki..
Kutikê dewe..
Axx sma mı vêrra nêşi...
Mı vêrra nêşi
Bızêki,verêki,vayvırîki,Qute,Fece,Kose bua genîmi,hegayê ma
Jiara Paçkîne,Korte,Depero...
Sma ra mı rê çîmo de iştiri mandi...
Sma mı vêrra nêsonê....!

27/03/2005, Pesew

Selçuk Ceylan

Çarnoğe: Delal SILIZE

Agnes

*Miladi ra ravê 132 de Sparta ra dı tejiri[1] jiyara [2]
Apolloni ver de niştê ro, serbestiye sero qesey kenê. O waxt de
koledarêni hukımdara, kes hona qesa serbeştiye verê fekê xo
nêano.*

Mordemi:

Nihilus: Wertê serru dero, gostino

Liberius: Nihilusi ra taêna cêncu, lese ra bariyo

Agnes: Xısmekaro

Ax, Agneso delali!

Nihilus: Liberius! Dostê mıno khan!

Liberius: Ma ve xêri Nihilus. çıturia?

Nihilus: Rındo rındo (rındune).

Liberius: Donê tu tenê biyo sur. Thawaê nêwesa?

Nihilus: Weey, hetê ra na germi, heto bin ra ki nıka çiyê ame ra
mı viri, sero borzal kerd[3], xo xo de huiyune, cokaro donê mı
biyo ra sur. Heni ke zof huiyune çiyê mereti rê.

Liberius: Hew... Çınay sero honde huiya?

Nihilus: Xısmekarê tu. Owo ke borrıko, Agnes.

Liberius: Eee, se viyo Agnesi rê?

Nihilus: Wertê bazari de ez feteliyêne ke xo rê tene sarav u
qumas bijêri. Rastê Agneşi bine. Hama wejêt jê vatena mı
nêbi...

Liberius: Çıra, se bi?

Nihilus: Riyê xo dard we, riyê mı ro nia da[4]. Hem ki rik verda
ve zerrê çımunê mı, nia da. Hem ki henı derga derg zerrê
çımunê mı de nia da. Na qesa biyaene niya... Nu çı cureto?

Dima nia da ke ez hetê ey ser son, desinde sarê xu na ru. Mı ki
„Nêzonağ“ va, şine ra ser, linge kuyê pa, thon da. Yoxro ke tenê
jêde thon do. Sengeliya ra, şı, kulingê saraviê ke Tratusisi
virastê, gına zerrê i kulingu ro. Mı teqna, waisu [huiyaisun] ra
xenekiyu.

Liberius: Çıra nia kerd, sevev? Riyê to de nia-daena Agneşi eke
nezonağêni qusır sae kena, name ey vera ez to ra ef wazen.
Hama to wertê honde sari de a ceza henêne ey medêne. Tu
bıamêne, pers mı ra kerdêne, taêna rınd nêbiyêne?

Nihilus: Dostê mıno eziz, jü xısmekari sero vajina mı de?

Liberius: Nihilus! Hondae ke to de nia do. Se viyo, riyê to ro nia
do? Tu cı rê henı mekerdêne.

Nihilus: Jü xısmekari sero mê, honde qori meke. Caê xo, hêsa
xo bızonu.

Liberius: To ra gore ca, hêsa çıka, Nihilus?

Nihilus: „Ca, hêsa“ çivao?

Liberius: To ra gore o ison niyo?

Nihilus: İson esto, ison esto.

Liberius: Nê nê, ison jüyo. O ki şiya Oli (Heqi) de firr u teqeta Oli onceno canê xo de... Wasto ke riyê to de nia do. Xorê heni nia do.

Nihilus: Jê nêzonağu qesey meke. Sertunê ma rê ke çı icav keno, mecmuriê, gunê biarê hurendi. Sarê xo hawa mefiyê, riyê ma ro nia medê. Eke nia da, bizonê ke ceza xu oncenê. Ma inu ra vame, nu niaro, nu ki henio. Ma ke çınay rê çıxa musada kerde, i honde wayirê çiyê, hondê xuseriê.

Liberius: İ ki jê ma biyaena xo ra wayirê her çiyê. Hevêna ke rınd nia dê, nae vinena. Çıxa ke her çı bıvuriyo, onci ma jüyme. Mezgê isoni her waxt gurê newi sero aqıl rameno. Na qesa aqılı; xısmekari yaxud ma wayiri jü qerar de amê raştiye ser. Çıtur ke ma inu rê tae xususu de quralu keme cı, i ke amey jü vatene ser, eke verva ma amey, na durum beno têsêr têbin ra. O waxt çerx zövina [5] cêreno.

Nihilus: Yanê, tu nae ana vatene „Her kes têdust dero.”

Liberius: Heni niyo?

Nihilus: Her kes ke têdust dero, o waxt her kes wayirê serbeştiyo?

Liberius: „Her kes“, iyê ke qesa zerrê xo anê hurendi, iyê ke nêanê hurendi, jümini ra cêra benê. Jüyo ke qesa zerrê xo arda hurendi, serva serbeştiye gama hewle da ra. İ „İson“ biyaene ra biyê nejdı.

Nihilus: Yanê, raa isoniye serbest biyaene ra vêrena?

Liberius: Heya. Serbest biyaene mordem rê kafiya. Çıke wastene her waxt esta. Rastkerdene kemia. Rastkerdene ra qestê mı nao: İson taê meselu sereo. Eve mezgê xu destemulki [6] na meselu sero gurino, eve aqılê xo taê çı jêdneno. Heya, hondae ke jêdneno. Çıke meseley her waxt estê. İsu' eve aqıl u qeweta xo rınd u qolae jümini ra cêra keno. Kes qolae eve destê xo sarê xo ser nêano.

Nihilus: Hona ke keşi serbeştiye nêzona, o waxtı ki ison serbesto?

Liberius: İson wayirê aqıl u izanio. „Serbestiye“ sero qeseykerdene çıxa ke nêvaiye vo[7]- oncia ki isu' aqıl u roê zerrê xo de wayirê serbeştiyo. Uza de wertê dı waxtu de mendo. Hetta hirê... Agnesi ke to de nia da, heni bızone ke hasarê her çı vi. Zonêne çı yeno sari ser de. Zonêne, to de ke nia da, riyê to yeno çı hal. O, waxto ke mavênê i hirê waxtun u mavênê fikrê xo de mend; vatena zerrê xo arde hurendi, to de nia da.

Nihilus: Uwe [awe] wazena?

Liberius: Zof rınd beno...

Nihilus: Rınd vana, hama imu' biyaene[8]?

Liberius: İmu' biyaene isoni fina ra raa serbestiye dima. Zövina ki teyna serbestiye wastene serbestiye sero lavetiyaene[9] isoni rasnena serbestiye.

Nihilus: Çıturi beno?

Liberius: Roê isoni ke canê isoni de hepıs mend, ro serva xelesa xo, xo est şiya Heqi ke uza bixeleşıyo. O waxt ra nat

heni amo. O ruval ra jê vatena ma qesa de rete niya, serbestiye.

Nihilus: Ma çı fikir keme?

Liberius: Dı usılı estê. Usilo jü ra xısmekarê ma raji niyê. Waxto ke inu qesey kerd, mı hesna. Usilê diyine ra hem i, hem ki ma raji niyme.

Nihilus: Çikiê, i usılı?

Liberius: Hetê ekonomiye ra serbestiye. Xısmekarê ma helal hazır wazenê ke gundê[10] xo de wayirê hêsa vê. Bêhêsa mendene ra raji niyê. Na dawa, dawa ke serva serbestiye zerrê isoni vêsna, pızırnena ra, a dawa niya. Dawa ke eve raştiye qalê cı beno, daêna xozerriya[11], xoriya.

Nihilus: Ma çiyê diyine?

Liberius: Serbestiya ekonomiye wastene eke teyna seveta weşıya xo ramitena, o waxt heqa xuya. İsoniê ke ma xo dust'a nêdiy, eke ma ve inu ra pia weşıya na dina jümini de bare nêkerde, o waxt olozey[12] têra benê. O waxt serbestiye ni, teyna biyaene ra isu' xof keno. O sire de serbestiye, mordemo ke nefse xore bêwayiro, raa nefsi ra gıneno waro, jê i mordemi bena bêqıymete, gınena waro.

Nihilus: O hal de aqıl u bezne benê jü, vajime zordestiye[13] wazenê. Yanê, wastena ke fikrê mordemi ra rêza, raştiye ser çarnaene rê tever ra qewete guretene manena. Heni niyo?

Liberius: Besekerdene [14], hurendi ardene her çiya.

Besekerdene her çiya. Her çı ke ame pêser, jüyê ra daêna jêdino. Hama her çı ke hurendia xo de pêser niame, tek maneno. Mordemo serbest, gurete yeno dina. Fêl u emelê xo zövi jü dina bine de gırda biyo, riyo ra [15]. Na isê gırda-biyaene mordemi her waxt thon dana. Dina sere ke çı yeno wastene, i wastenu rê. İson rê dı ray birnê ra. Qerarê zerrê mordemi na dı rau ra jüyê onceno. Jüyo ke aqıl rasna na rau ra, raa serbestiye vano.

Nihilus: Rınd va, ma serbestiya isoni eve qewete ret yena hurendi?

Liberius: Sa vaji...

Nihilus: Çituri 'sa vaji'? O waxt çıra na meselu sero honde fikirina?

Liberius: Belkia ki... Belkia ki bızonê ke, qeweta pêda-kerdene serbestiye ardene rê bese niya.

Nihilus: Liberius, qeseo ke ez tu soğır ken [16], xora ke ciavê i qeşi nêzonena, o waxt çıra aqılê mordemi fina hurê?

Liberius: Ez qesunê ke gosê mı de pıstnenê, inu van. Tu ki henia. Serbestiya ma niara.

Liberius: Serbestiye eve dequna. Nu halo de bino. Domanênia ma ra nat qesa ke ma rê salıx da 'canweşıya keşi rê zarar mekerê, zövi se kenê, bıkerê'? İsu' gunê [17] ney ra jêde daêna hira bıfıkırıyo? İsoni têdust de niyê, têdust de niamê dina? Na vateni raşti niyê. Kes keşi ra berz niyo. Hama na waxt de kes têdust'a ki niyo. Pêro jü gavan ra, jü rêçe ra nêvejinê, nêne dina.

Nihilus: Rınd vana. Agnes se beno?

Liberius: O teyna dı-hirê miyunê mı ra morım vi. Zerrê jü duzane de dı baxse parçey vime. O belkia mı ra daêna xırto, mı ra daêna serbesto. Serbestiye düst amaene belkia ki xırt

biyaene ra vêrena. Jü mordem ke wayirê erdemi [fazilet] vi, eke eve erdemi weşiya xo ramitene waste, qanuni ke biy, ponçê linge re kas kerd, o mordem çixa reseno serbeştiye? Eke serbeştiye jê kılama, gunê hem qural, hem ki rengê xo bivo... Hama en mordemê serbeşti ez vaji xêğîê [18]. Pers ke, çira.

Nihilus: Çıra?

Liberius: Çike i quralu nêzonê, inu qurali kerdê vindi.

Nihilus: Xêği... Hama i serbeştiye nêwazenê ke.

Liberius: Ye xêğu çermê seri serde biyo. O ruval ra iyê ke qanunu rê itaet kenê, qanunu ver zerrewes asenê, verva inu i xêği qanunu can u gostê xo ra finê düri, cokaro daima be xu sa benê, berxudariê. Serbeştiye ki jê sabiyaene eve dequna.

Pêgurete [mehbus] biyaene ya ki serbest nêmendene... İsu' bêhomete dusmey nêbeno, ancax pia ki nêno dusmey-biyaene.

İson ancax serbeştiye ke waste, o waxt isoniye ra pêda beno.

Nihilus: Zerrê homete de eke jü mordem wayirê wezifa vi, eke homete ra düri bêwezifa mend, o waxt beno serbest?

Liberius: İşte qesa ke isoni fam nêkenê, na qesawa. Serbest biyaene her vatena xo hurendi-ardene niya. Pusuriya[19] vore ki asmên ra ke gînê waro, jê vatena xo, ya zeleqina pusuriya bine re, ya ki teyna gîna hard re. Na serbestêni niya. İsu' jê komê miyu feteliyane [geyraene] rê niamo. İson hondo ke fıkrê xo kerd rast, isono. Raştiye, rast-kerdene isoni her het ra rasnena isoniye, rasnena serbeştiye. Ez ke vaji, iyê ke isoni nêbiyê, endi mîrenê. Heq: „Destebera tu niamê, na tali zövi jüyê bini dine“ vano „İsono ke“ ison nêbiyo, riyê hardi ra cêno.

„Liber“...

Nihilus: Caê vozdaene çino?

Liberius: Zihn... Heya caê vozdaene zihno. Vayê serbeştiye gırano. Jüyo ke ferq kerd, xelese zövi ca de keno sae[20]. Na ruval ra vırazeno, nusneno, ano ra zun... Çike isu' çixa ke mevo, oncia ki zihn de vejino en cao berz. Serbeştiye eve peru niya. Kes serbeştiye nêroseno u nêhêrneno. İso ke komete seveta homete ana pêser, i pêserama de her waxt serbeştiye anê ra zun. Homete, jüyo ke na vatenu ano, serê ey dıma sona. Xelq wazeno ke phoştia xo qaime vo. Her waxt tivar bıkeru. Serbeştiye ra dot wazenê ke kara xo bıkerê. Eke kare xo dest nêkerde, na rae ki arnagiya[21] xo çarnenê banokiye.[22] Cı rê vile [23] ronaene manena.

Nihilus: Eke vile ro nêna?

Liberius: O waxt serbeştiye cênê xo dest.

Nihilus: Yanê, verva cı amaena?

Liberius: Nê, sarê xo tik guretena.

Nihilus: Yanê?

Liberius: Her vile tik guretene, verva cı amaene niya.

Nihilus: Heni zon ke tu tenê pulejiya kose, Liberius.

Nihilus: (Bînê jimêlu ra huiyno) Liberius, tu serbeştiye wazena?

Liberius: Na perşi rê „Helvet ke“ nia eve qesa de morime cüav nêdan. Ez İson-biyaene wazen. Exlaqi rê, erdemli biyaene rê, qanunu rê, kainati rê wazen ke daêna xori nia di. Zihno ke serbest mendo, naine ano hurendi.

Nihilus: Nao ke dot ra yeno, Agneso?

Liberius: Çımê mı honde düri nêvinenê.

Nihilus: Heya heya, uwo. Nia de, lê ey de na qesu sero qesey meke!

Liberius: Biye, Agnes!

(*Agnes ke nişt ru; Nihilus, kırşıyo ke sero ronıştiyo çarneno hetê bini ke têri mêrê.*)

Liberius: Nihilusi mı ra va. Mı ki tu vera zerrê ey guret.

Agnes: Seveta çınay?

Liberius: Tu sarê xo fiştô hawa, ey de nia do.

Agnes: Efendim. Zeuso ke asmên rao, ey sere sondi wen ke ez ewru zerre ra tever nêbine. Nao hona vejyune. Zövina ki nêzonen çiyô henên suzo. Bizonêne, qeyta' heni nêkerdêne. (*Nihilusi xo çarna.*)

Nihilus: Çıko?

Liberius: Nihilus?

Nihilus: Sondi wen ke o vi.

Nihilus: Mordemo ke mı linge kuye pa, da ve kulinga saravi re. (*Agnes Liberusi de nia dano*)

Agnes: Efendim, sondi wen ke ez uza nêvine.

1. tejir: tecir, tucar
2. jiyare: ziyare(te)
3. borzal kerdene: fikr kerdene, ğeyal kerdene, dıřmey kerdene
4. nia daene: qayt kerdene, ewniyaene, oniyayış
5. zövina: zewbina, sewbina
6. destemulki: eve destu raa xo vinitena, teğvin'a řiyaene
7. nêvaiye: bêmkan
8. imun biyaene: iname biyaene, bawer kerdene, emel kerdene
9. lavetiyaene: lebetiyaene, pıra amaene-řiyaene, cı peleřiyaene
10. gund, gun: çağ
11. xozerre: zerre ra
12. oloz, alaz, aloz: çeliřki
13. zordestiye: hukım
14. bese kerdene: beşe, beřar kerdene, řikiyaene, řaene
15. rariyaene: pasifê *rardene*, öğütölmek
16. soğır kerdene: sorği sual kerdene, pers kerdene
17. gunê: gani, gereke
18. xêğ: xint, ğec
19. pusuriya vore: hurdiya vore
20. sae kerdene: cı geyraene, ro cı feteliyaene
21. arnag: mısıl: bıza arnage: bıza xaine, bıza ke mal de nêvındena
22. banok: khedi, evcil
23. vile: (neri) mıl

Mêyit Qertali

Cahit Zarifođlu

Açarnayueđ:
İsmail Söylemez

Tabuti Őıma
Bızmarı cê biruqyên o buyê thalaŐı yena tera
Demeka Őıma merdon tezon ra'y

Biye raverdayıŐ guin
Birriya germiniyê domaroni ma
De vajên komi wexılmı kerd
Qê ŐırawtıŐı adırêk zerrê Őıma

Ika mırdiyê xı, sêr bıkên leŐê xı
Qerbalıxon ra destmızrađınon ra
Tomofilon ra, teqayıŐ nıfusi ra
O lhiŐın biyayıŐ o dejayıŐ ê behron qerason ra

Can Yücel

Açarnaiş: Khekıl

Albazi Zê Çhemiê[1]

Albazi zê çhemiê
Awa taine senıka, ê taine zafa
Taine de teyna destê şıma beno hit
Taine de roê şıma êno şütene, cor ra hatan cêr

İsani estê, serê dinu ebe niluferu girotiyo,
Zê jü gola qılêrine....
Bıne nêaseno, çıqa xeбетina, bıxebetiye
Asaena xo düri ra rındeка, qan kena
Eke kuti zere, çıqa ki xapnena to
Çı waxt, çı ana serê to, nêşkina bızanê
Nezdi de vindetene ra tersena, guman nêkena

İsani estê, zê okyanusiê xori
Sifte ke di, to şaş keno, to tersneno
Sırrê xo cao xori de dardo we
Çıqa kı kut zere, şı xori, hande fam kenê, hande ki nas

kenê

Lê di de zerê sıma, şıma rê thal aseno

İsani estê, zê lasêriê..
Nezdi şıyaene nêbena; cênê, tey benê
Dare to rê nêasnenê ke dest berzê cı, gılê lasêrê sıpi
Çı çağ, koti to verdano ra, beli nebena
İsanenê nianêu ra emrê mordemi pırr nêbena

İsani estê, zê dere o awa senıkê
İsani keno rehet, şa-biyaene keno zerê mordemi
Lê di de vindetene teyna a şa-biyaena
Vındetena şirine esta, asaene be vengê di de
İsani estê tewr be tewr, qılığ be qılığ
Her jü vay rê jü karakterê
Qat-kerdene ke, nas bıke, raşti bıvine
Pêruna ra ki muhim, isan isan bo
İsani estê, zalalê, zê çhemiê bereqiyai

Çıqa guman ke kerd, qe thal nêşono.
Bıne kı vinena, çiyê xo pêro verê çımanê to dero
Nêtersana, kuna cı, jü rae de xo pulesneno to ro
Zere be zanê xo jüyo, iy ra meterse
Zere rao, qese be karê xo pêro

[1] "dostlar ırmak gibidir"

Kueşka'g xırb sera bena berz!
(Şiir o Açarnayış)

"Inson, insoni kenu newı, raşta, labelê..."
Attila İlhan[1]

Açarnayış şiir', esasen ju rıyêka, imkonon o çaron dima gêrena. Ju puexrongêka teng ra vêjiyayışêko. Merdum êşkenu pê açarnayış rıyêka nêwi akeru, imkonêko newı pêda bıkeru, açarnayış qê şairon ju niye'metêko. Dor yena, qelemê şair qefilyena, nişkenu şiir bınısu, wıçağ yon a qelem sêr masawa kenu xui vira, dest pa ninonu, a qelem oja cıngar gena, yon'ız qelemê xui newı ra kenu tuj o dest kenu pê şiir çarnenu a zuoni xui ser. Açarnayış dordoron tengasi ra xelisyayışu. Dordoron, ju remayışêko, dordoron dima kotişêko.

'Esasen açarnayış şiir'iz monenu nuştışı şiir, zaf ferg nikenu. Çımki; açarnayış'id o nuştışı'id, wırdin'dız tı newı ra çik inşâ kên. Merdum wext'ug şiir açarnu a zuoni xui ser, mehqeç tera istifadı kenu. Cemal Sureya vonu; "açarnayış şiir, şair'ir ufuqon, vinayışon newon kenu a!"

Açarnayış, bınatê zuonon'id zuonêko binu. Zuonêk oncax pê açarnayış, zuonêkê bin fom kenu. Açarnayış, hına ju imkonêk onu ra mêdon. Açarnayış, benu wêsilê fom kerdışı şaron. Şari pê açarnayış jubin şınasnên o jubin fom kên. Zuon têna a niçariyenu, tedır kultur'ız yenu açarnayış. Qê inaju, ma êşkên vaj; qê açarnayış zuon zonayış têna bes niwu, gereka merdum wırdi kulturon'ız zaf rınd bışınasnu.

Guirê tercumonti, biyeşik zaf guirêko konu. Tarix tercumonti resenu Mısıru kon. Oçağ, tercumonon herbon'id firawunon'ır yardım kêrdin. Tercumontiyê qonferanson badi Herbi Dınyawu Vêrin vêjiya mêdon. Qonferansê aşnika serrê 1919'id omi organize kerdışı'id Paul Mantoux'i tercumonti kerd. Paul, tercumon beynemilelu vêrinu.[2]

Sênigu ma zuoni nuştışı o zuoni qısêkerdışı jubin ra qılênên, gereka ma tercumonti'z dijêk. Letê juyin tercumontiyê qısêkerdışı letê dıyın, tercumontiyê nuştışı. Tarix'id tercumontiwa vêrin, tercumontiyê qısêkerdışıya.

Tercumontiyê qısê kerdışı, zeni'gu ma va seserron ra nat dewom kerd omi, labelê tercumontiyê nuştışı oncax ina çarsê serra esta. Seserrê şıyesın'id Etienne Dolet'i kelimê "traducteur" şıxuılhawa. Zuon zonayış o açarnayış gereka niyeru timiyonakerdış.[3]

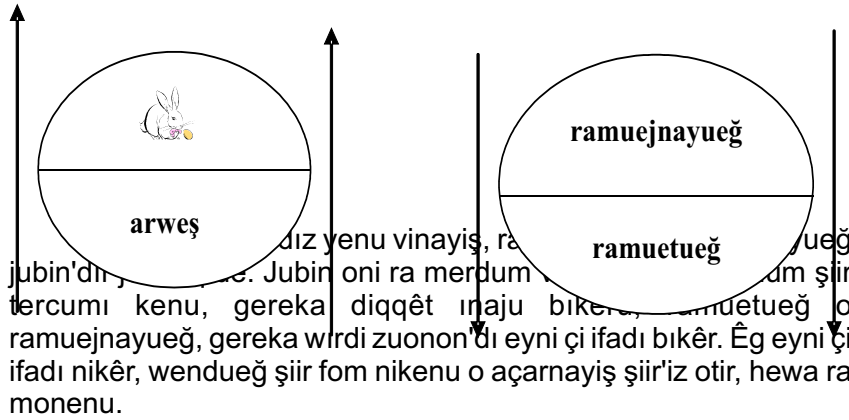
Cervantes vonu, "açarnayış ju xalçêko qeldayo. Neqışı yı piyêru temom, la rênê'z tı tera thomêk nigên." Het bin ra, Lamartine vonu: "ju şairêkê ğêrib, zuoni yı ra nê, açarnayış ra wendış binênê weşu." Kom vonu se wa vaju, açarnayış rênê'z

seserron ra nat estu o dewom kenu yenu.

Açarnayueğ sekenu? Açarnayueğ, şiiir'ug zeni çarnenu a genu xui dest, vêrciyon me'nê kêlimon o cumlon vinenu. Badi wexton, hema newı kuenu xueriti. Hetêk ra qaidoni zuoni gueri ser xebityenu het bin ra me'na gueri ser vındenu. Şikili şiiir muhimu, hissiyati şiiir muhimu, şair ça, wazenu vaju se, çı qêdı vaju, inaju muhima. Ahêng bınatê vengon şiiir dıma gêrenu. Açarnayueğ wextu'g şiiir çarnenu a, gereka şair'dır empati vırazu, gereka şair zaf rınd fom bıkeru o bizonu şair çıthê dıma gêrenu.

Açarnayış şiiir'id, guiro vêrin vijnayış şiiiriyoy. Çımki qın'eti mı gueri, şiiir'ug niyeru açarnayış çinu, labelê, şiiir estu zuar yenu açarnayış o şiiir'ız estu bınênê rehet yenu açarnayış. Qê şiiirêk imkoni açarnayış estu, labelê qê şiiirêk imkoni açarnayış şiiir çinuk. Wext'ug ju şiiir qê açarnayış omı vijnayış, merdum gereka diqqêt inaju bıkeru; şiiir'ug hunêr kêlimon tedı zaf niomê şıxulnayış, şiiir'ug nomê bêlukerdê tedı niyverên ra. Gereka merdum diqqet bıkeru, şiiir'ug ze tı çarnên a, zuoni xui'd çıthı ifadı kenu o zuon'ug ze tı tercumı kên, o zuon'id çıthı ifadı kenu. Mesela Tırki'd dı hêb "asma" êst. Ju, darê engur, ju'z daleqnayış. Het bin ra ferqiyêt bınatê kulturon'ız muhimu. Çıgo kulturi şair'id ju me'na ifadı kenu, meqsêd şair ifadı kenu, gereka zuon wêtin'dız eyne çı ifadı bıkeru. Ma tiya gereka çinê misal bıd, mesela edebiyati Tırkon'id, badi 1950 ra newı ju hereketêk vêjiya mêdon: Newê Dıyın (İkinci Yeni). Şaironi ini herekêt, kêlimê degış kêrdin, pê kêlimon kay kêrdin, pê cumlon kay kêrdin, rıyez xerepnên. Inon ra ju misalêk: Nomê şiiirêkê Cemal Sureya, 'Üvercinka'wu. Halbıki, Tırki'd hına ju kêlimêk çinika. Tiya'd ina '-ka'wa pêyin kêlima kerda zê nomê cinyonı İslavon. Cemal Sureya, tiya dı hêb kêlimê ardi tihet, xerepnê, yın ra newı ju kêlimêk vıraşta: **Üvercinka**[4] **Güvercin Kanadı**'. Ina kêlima pê "-ka" monena kêlimoni İslavon o hetêka'z monena nomê cinyon. Halbıki kêlima esılı xui'd xerripyayışi dı kêlimoni Tırki ra omiya vıraştiş.

Şiiir Can Yücel'id, kêlimê 'Gözistan'i, şiiir Sezai Karakoç'id kêlimê 'Liliyâr' omiya şıxulnayış.[5] İni kêlimê Tırki'd çinik, o çıqêdê tercumê zuonêkê bin bên. Halbıki wext Tırki'd omê wendiş, wendueğ, bı zonayış xuiwo vêrin parçon onu tihet o tera me'nêka nêwi vejenu mêdon, labelê in şiiir wext tercumê zuonêkê gêrib bi, wenduêğ ê zuoni nêwi nişkenu inon biyaru tihet, o tera me'nêka nêwi veju mêdon, çımki zuoni şair o kulturi şair nişinasnenu. Mesela, imgê İstonbuêl, zaf şiiiron'id viyerenı ra, merdum êg İstonbuel bışinasnu in imgelem wenduêğ'ir çik ifadı kenu, la merdum'ug İstonbuêl nişinasnu in imgelem çik ifadı nikenu. Têna zonayış ramuetişi çik ifadı nikenu, gereka wendueğ ramuejnayuêğ'ız rınd bışinasnu.[6] Şiiir Attila İlhan'id; 'en vahdettin kasım' viyerenı ra, merdum'ug Sultan Vahdettin niyeşinasnu, in şiiir fom nikenu.

Şiir, têna qê me'na niyenu nuştiş. Şiir'id him me'na esta, him'ız şikil estu. Şiir'id eyne wexti'd 'ifadi' ju xemlêko. "Açarnayiş şiir, mîrênayiş yiwu. Merdum wext'ug şiir tercumî kenu, gereka ahêng yî'r diqqet bikeru, gereka imaj ser vînderu, tênka me'na dayiş oncak nimêkê guiriwu." [7]

Het bin ra têki şiir pê fekon mehelliyon omê nuştiş. Özdemir Asaf vonu; 'Saygı/Sana güzel deyorlar/Sakın olma.' Tiya'd kêlima orijinal êg: "diyorlar" bên ma vatin: "voni". "Rumet/Tı ra voni rınd/Niyeb tı otirêb". Labelê Asaf, tiya pê kêlima kay kenu o "i-o" bedilyên, feku mehelli kuenu mêdon, tiya'd ifadı bînênê benu rınd, labelê ina ju çiqêdı yena açarnayiş, gereka biyeru mışori kerdış. Rênê şiir Orhan Murat Arıburnu'd vonu ; "Zampok eyin pi". Ina cumla xerrepnayiş zuon'ir ju misalêka. Tênapêki omiya nuştiş. "İp niye kopmaz" biya "Zampok eyin pi". [8] Rıyeza vêrinê şiir pê in xerrepnayiş omiya mêdon, la rıyeza pêyin inador, pê raştiya nuştişi inê omiya mêdon.

Şiir yenu açarnayiş yon niyenu açarnayiş? Qın'eti ma gueri in pers, persêko şeletu. Gereka ma vaj: "Konci şiir yenu açarnayiş?" açarnayiş şiir'id guiro vêrin vijnayiş şiiriyo. Ma cueri'd waşt biyar zuon, açarnayiş o vijnayiş şiiron'id merdum gereka diqqêt çithê bikeru. Hêt kulturi ra, hêt qalibon ra, hêt xerrîpnayiş zuoni ra...

Gereka açarnayueğ, şiir o şair zaf rınd fom bikeru, imkononi wîrdi zuonon zaf rınd bizonu o wayêr mezgêkêko elastikibu. Geraka bêşku qê kêlimon icab bikeru, kêlimon newon'ız icad bikeru.

Şiiri, gereka nimcet niyêr açarnayiş, şiir çendêk derg benu wa bibu, gereka temomi yî tercumî bibu, çimki juyiyê me'na xerrîpyena.

Açarnayueğ, wext'ug diqqêt inaju bikeru o şiir xui inaju gueri bivijnu, bînênê guiri xui kenu rehet.

Açarnayueğ het bin ra wendueğu. Him nuştueğ o him'ız wendueğu. Êg açarnayueğ, wenduege fom nikenu, qe tukesêk fom nikenu. Gereka ina j ura açarnayueğ kêmoniyê xui bêlu bikeru. Kêmoniyê nuştueğ temomkeru. Açarnayueğ çendêk guirê xui rehetkeru hindêk'iz guirê wendueğon kenu rehet. Guri rehet kderiş'ız ju hunerêko. Şiir çendêk rehet biyeru wendış, çendêk rehet biyeru fom kerdış, hindêk rehet benu werê serron o serserron, oqas benu werê tarixon. Resenu neslon newon dest, resenu qeron tezon dest.

Açarnayiş ca'd monenu ze'g tı xirbêk sera avayikê nêwi

berzkêr, xırbi sera kueşkêk vırazi. Xırbo qels benu sebêb kueşkon qelson, xırbo zıxm benu sebêb kueşkon zıxmon...

Bınnoti:

[1] İlhan, Attilâ; **Kimi Sevsem Sensin (Ez komi ra hess bıêr tıwa)**, r. 23.

[2] Cary, Edmond; **Çeviri Nasıl Yapılmalı (Açarnayış gereka çıqêdı bıyeru vıraştış)**, r. 26.

[3] Cary, Edmond; **k.c.v.**(kıtáb'ug cuer'id viyert ra), r. 94.

[4] Güvercin Kanadı (Pêrr Vena): "G" o "-dı" koti, têpya Üvercinka menda.

[5] Göz: çım, -istan, kêlimêka Farıskiwa, me'nê welati dona kêlima, Lili, nomêko bêlukerdo, yâr'ız waştıwa, ini wırdi omê tihet bi ju kêlima.

[6] ramuetış: göstermek, ramuetueğ: gösteren, ramuejnayueğ: gösterilen,

[7] Aytaç, Gürsel; **Edebiyat Yazıları I (Nuştê Edebiyatı I)**, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990.

[8] La çıra nivisiyenu: Uneyisivin arıç al?

Berthold Brecht[1]

**Almanki ra raçarnais:
Filiz Şahine**

Kerge

Keuner Begi rozê qaytê resmê bîrarzaa xo kerdo. Bîrarzae K. Begi resmê jü kerge vîrasto. Keuner Begi bîrarzaa xo ra pers kerdo, vato: “Yê kerga to çîra hirê lingê xo estê? “
Senatkara qîşkeke vato:
“Kergi bese nêkenê ke fîrr dê. Cokina lînga hirêyine lazîme biye ke salê pê berzo we.”
“Rînd ke mî to ra pers kerdo” vato Keuner Begi.

Kami ra has-kerdene?

Senatkare Z. rê vanê, pê esqê xo sa nêbiya, xo kîştî. Keuner Begi vato: “Ae heni ke xo ra has kerdo, seveta xo ra xo kîştî. Ae X.i ra has nekerdo. Çîke eke ey ra has bîkerdêne, ey rê nîa nêkerdêne. Esq jü arjêto ke mordem çiyê bîdo i bîni; yê gurete niyo. Esq jü senato ke isan marîfetê i bîni ra çiyê ano meydan. Hama nae rê ki hurmet u meylê i bîni lazîmo. İsan tîm şîkîno nainu xo rê bîvêno. Mordemi ke zaf qailo, cî ra hass bîkerê, elaqa nae be esqo raştîkên ra çîna. Xo ra haskerdene de daima tenê qesa xo-kîştene esta.

qesa: şey, olay

[1] Die Geschichten des Herrn Keuner'i ra

Miyanê hewru de firarune ez
Dina bînê lîngunê mî dera
Destê xo ke derg kerine
Astarey qurfnen asmên ra

Xo ser ju mordemune, ez
Belekê vore warê mîno
Pirdi mî ver raê, jê fekê kardi
Xo erzon bextê Xıziri, vêron ra

Wayirê hesreta xoriyune, ez
Kîlamu van, qeydê ğeribiye ra
Vengê mî kuno zerrê vengê vay
Vay dinê ra, benê şuarê welati

Mîrê şerab lazîm niyo
Ez xora vîzeri ra serxoşune
Khalîkê mîra mêras mendo
Serxoşê welatê xoyune

Wikipedia ra, Ensiklopediya Xosere

Almanki ra açarnayış: Asmêno Bêwayir

Felsefe

Felsefe (Yunankiyo Khan u Newe *φιλοσοφία philosophía*, yew be yew ke çarna a „kamiline ra hezkerdene, zanayışi sinaene“) zey ê hergı ilmê bini qısm u warey xoyê çi u qısa de sinorê xo çınıyo. Kê şenê ke nia cımusnê: merdum keno ke fikr-kerdene be xo raya kritik-rasyonele de çım ra bıviyarno, kontrol kero; refleksyonê do metodiko ke hetê zerreki (mihtewa) ra balê xo dano ra cı ke dınya u est-biyayışo insani temamiye ra terif kero. Her gama ke terimê “felsefe”y tede terif bo ya ki warey (mıntqa) felsefey ro sinor ronıyo, xora qısa (weqatê) Feslefey be xoya.

Delğey rocawaniê (ğerbiê) felsefi seserra 6. İsay ra raver (İrR) ke sıfte kerd, tarixê ro u heşê Ewropa kert eşt cı. Ê efsaney (mit) ke fikr u idey xoyê dınya irrasyonel (raya eqılı ra dūri) bi, ververê ney ro felsefe u matematiko antik de fikr-kerden u sere-dacnaena merdumaniya ke meylê xo sistematik u ilmi bi, biye têra. Babet-babet metod u disiplinê dınya ser netice-vetene u ê ilman, seserran ro dūş ra ya ki yanbegi felsefe ra birriyay a.

Merdum şeno ninan aidê wareyanê felsefeyê zerrey rê bımaro: *mentiq* (ilmê raşt têdima fikr-kerdene), *etik/exlaq* (ilmê kerdiş u lewiayışê raşti) u *metafizik* (ilmê sebebanê biyaenê verênan u ê raştiye/heqiqati); disiplinê temelê bini ki teoriya şınasnayış u ilmiê, êyê ke imkananê xo-dest-vıstena melumat u diyayışê newey de umumen ya ki xısusen qeydeyanê melumato newe resaen u diyayışê tek tek ilmi de lebetiyenê. Felsefey ro u haydariye de, antropologiya felsefiye de ena taw ra be sıxletiyê pers u meselanê interdisiplineranê rocaneyan sero nanê werê.

1. Cıkwetış

Meseley estê ke pê yardımê ilmanê ke zaniyenê, nê nê hal-kerdene. Vacime ke, persê nianêni zey, çı “hewl”o, çı “xırab”o; mena “heqiye-neheqiye” çıka, Heq/Homa esto, çınıyo; roê merdumi mıreno ya ki nê; ya ki “mena weşiye/cıwiayışi çıka”. Sınıfê dê persano bin ki nêşeno qısa (objey) ilman bo. Biyologiyê dınya cındeyan sero tehqiqat vırazena, labelê nêşena qerar cı do, biyayışê ferdê cındey (weşi) çık u senên bo; organizmê ke cıwiyenê, şenê bıkişiyê ya nê, ya ki key; ya ki nêşena birre bıbirno, weşiya merdumi de senê heq u wezifey estê. Be yardımê fizik u matematiki ra qanunê yabani (tebieti) tesbit benê, feqet

persê zey 'yaban thaba gorey qanunê yabani hereket keno?', qet ilmê beşar nêkeno cıwab cı do. İlmê hıquqî kewenê ra dime, tehqîq u tesbit kenê ke key çiyê şikiyeno ra qanunan: labelê ê kitabê dê qanuni zerre de hetê arzêt u dilegi ra çı tey bîbo, mebo; ena hedê xo ra vêrena. Axırî meselê henêni estê ke ginenê ra sinorê fikri, zey persê nianêni: eke na deqa de, raştiya ke ferd hao vêneno; esta, çiniya? Persanê henênan de modelê terifê ilman têde iflas kenê. Persê henêni ê *felsefeyê*.

Fıkr u ide u resmo ke merduman xo u dinya sero vıraşti bi, nia filozofê Yunani Platoni ki nae ra 2000 serre raver cı ra şık kerdo. Eserê xoyo namdar *parabelê eşkefti* [1] de ano ra zıwan ke merdumo sıra ra heta caê şeno xo u dormey xo khav kero u bışinasno. Eno kes be merdumanê zey xo ra pia eşkeftê de têhet de ronışteyo, pêro dest u pay girêdae, heni ke tenya şenê matê dêsê eşkefti bê, êyê qaytê cı kenê. Adirê roşti dano, oyo ke peyê ê insanan ra qismê dê eşkeftio düri thalde de veşeno. Mabênê insanan u adiri de anci peyê inan de- dêsê esto ke peyê cı de tore tore çimiy yenê berden u lewnaene, êyê ke thaldehy dêsî ra asenê u insanê ke matê dêsê eşkeftiê verênîya xo biyê zey siya lewiyaoğe asenê. Ğirre-ğırr u tinge-tinga thaldehy dêsê pey, êyê ke matê dêsê verê xoyê, nae sero gani verê çimanê inan rê zey qılatelyanê siye bîasê. Dinya meluma “raşt” a ke roşnaiya tici de teberê eşkefti dera, pê nê senaryoy Platon ma rê ferqê cı mocneno u pê ostaine fineno ra ser, salıx dano ke filozofi çıra raştiye ra, yanê nezdibiyaena heqiqatê khav-kerdena insani ra şık u guman kenê.

Felsefe gineno pers u qısan sero, êyê ke weşiya rocaniye de gama verêne de zaf tebi asenê: “Tı gani mekişê”, “Demokrasiye şıklanê idarey dewlete ra tewr rında xoya”, “Heqiqet, eke merdum çim ra şeno raviyarno, dıma ke raşt biveciyo, oyo”, “Dinya, awa ke kainat ra asena, awa” ya ki “Fikri sebestê”. Gama ke fikrê nia sabitê emînê ke heta nıka bêşik qebul biyê, eke şık u guman keweno kar, a saete felsefe yeno zaene. Şaş keso ke cı rê qet çiyê bêşik niyo, raya felsefeyê nêvênênê. Şaş u waş cıkewtene, zey domanê qıcı şaş-kerdene, dinya ra ya ki xo ra zerretengiye antene, nê pêro benê ke siftey fikr-kerdena felsefiye bê. Platoni qurdeşanê insanio verên nia formule kerdo:

“Şaş-kerdene xuya yew merdumia, oyo ke raşti kamilin u zanitene ra hez keno, ze ke nae ra ğeyr sıfteyê dê felsefeyo bin çiniyo” [2]

Şagırdê xo Aristotelesi ki tesbit kerdo ke:

“Raver qısa şaş-kerdene hewna zey ewroy ki- insani vîstê halê felsefe-kerdene” [3]

Din u itıqadi, cemaetê diniy u vênayışê dinya persanê tipê felsefi rê babet-babet cıwabab teqdim kenê. Labelê nê itıqadi esas gênê, oyo ke keylê insanan rê bes niyo. Eke nê persan sero vîndenê, nae rê felsefe pheştia xo şaneno eqıl u rasyonel, fikr-kerdena ke her kes şeno çim ra bıviyarno. Felsefe na het ra zey ilmanê yabani (tebieti) kar keno: dınyawa ke khav bena, keylê wext tede qayt-kerdena cı kewena raye. Delil-ardena (argumentasyon) felsefiya ke vêrena, gereke her keso baqıl ra qet ke nê (mena hirae de) *mentiqen* areze bo (fehmi bo).

Felsefe çıko?

“Felsefe” nêşeno umumen terif bo, çıra ke, her keso ke felsefe keno, fikrê xoyo xas çıyan ser resneno ra. Na ri ra çıqasi filozofi estê, hama hama hende cıwabê mumkîni persanê corênan rê estê. Carl Friedrich von Weizsäckeri reyê nia nıqırnao: *“Felsefe, o ilmo ke, kes ke*

be xo mevirazo, nêşeno sero qal bikero." [4]

Ver de tehqîqatê (dîme-kewtena) metodan u prensipan u imkanê ravêrdena heme qezencê khav-kerdîşî, yew ki ê delilan u teoriyan bîngêhê ilmi de aidê wareyanê karê felsefeyê. Çike sere-dacnaena felsefiye be şik-kerdene ra, berê yew-yew ilmi eşto u pheşti dawa raverşiyena cı. Felsefe persanê henênan perseno ke ilmanê xasan (heta nıka) nêşao cıwab cı dê; persê ke pê sinebnayışan, mihasebeyan u tehqîqatê binan be alet u hacetanê heta nıkaênan nêşeno cıwab cı diyo. Hama meseley u problemê henêni şenê ke istiqametê do newe bîdê tehqîqat. Be na qeyde ra persê tehqîqatî newey ki her lızgey ilmi de yenê na raye ser; axırı felsefe heruna xoya xase ra dot ki iştirakê vıraştene hipotezan keno.

Merhemê felsefeyê bini ki, xo dergê tertib u nızamê zanayîşê insaniê sistematiki kenê ke tede qıymet u hıquq u wezifeyanê merdumaneyan ra pia yew fikr u idey dınya salê bıvıraziyo.

Ewropa de caê ke taê filozofê namdari tewr zêde lebetiyaê

Mena u qeydey felsefe-kerdene

Xeylê kesii iradey xo rê felsefe kenê: seba ke xo u dınya ke tederê, rındêri u hewlêri areze bıkerê; *himê* kerdîşê xo, ê fikr u idey xoyê dınya *xirt cı erzê*. Kamo ke qif ra felsefe keno, dınya der u dormey xo ra persanê kritikan perseno u xo heni rehet nêdano xapîten u çarnaene.

Felsefe potansiyelê xo heni vırazeno ke hal u weziyetê xo qewm de qurde keno; çira henio, mena cı çıbawa u şıkl dano modelanê alternatıfan, yew ki waştên u telebê ilman u dinan keno izafi u nısbî. Hedefê xeylê filozofan, weşıya xoya ke eqılı bîngêh gêna u ae sero be xo qeraran danê cı, ninan rıka fikrê xo sero ronê, oyo (*sapere aude!* Latinki 'birese kamiline!')[5])

Felsefe-kerdena ke balê xo dao ra faydey ferdi, tede 2 babeti ya ki meyli estê:

Ğeyretê kamilina cırm u cihani resaene, gereke xısusanê pratikê heyati kuline de ray u teminat bîdo eqılê kesi u quwet u qeder cı do, heme çî ke keweno verêniye, wa inan hetê fikr u eqılı ra rehet bıkerê şunikê. No ğeyret heto bin ra ki bıkerê ke biyanan u weqatanê dınya ver de eqılê merdumi pay ra, zıxm u sağlem bımano, heni ke eqılo roştî (entelekt) heqbera her hal u weziyetê heyati de

xoser bêro, pê bışo (bieşko). Kami rê ke şarê xo ra kamiline layıq diye, o/a pê kerdenan u vatananê xo keweno çım ke wayirê xoserinê da henêno.

Verbe ney de *felsefey cıwıyayışi* giraniye dano nae ke, wa kes

neticeyanê refleksyonê felsefî bîdaro ro pratikê weşiya xo, inan degiro. Seba ke merdum be qeydeo raşt bıcıwiyo u şıkl bîdo weşiya xoya rocaniye, nae rê şertê veri noyo ke be qeydeyê do xori *raşt* fikr kero, sere bîdacno, heta ke musa cı, kewt ra ser ke wa cı ra fikr-kerdena raşte peyda bo. Tersê ney rê ki seba tesdiqê fikr-kerdena felsefiye lazımo ke cıwiyayış u weşiya merdumi de no netice eşkera bıaso.

Ê şıklê cıwiyayışi, qeydey xoyê degirewteno ke zaf veciya ver, bılaxsa çağo antik de kewt kar; hele ke Stoacıyan u Epikurosçıyan u Künikan de. İdealo ke fikr-kerdene be kar-ardene ra zey yewbini bê, Künik *Diogenesê Sinopi*, şıklê cıwiyayışê xo ney ra ibaret bi ke pê qeydeyê do radikal, thamê her çi girewtene ra xo vîstêne düri; pê ney yew ornago ke xeylê raye ameo zıwan, dao be terefdaran u reqıbanê meylê felsefiyê henêni. Yewbiyaena teoriy u pratiki rê felsefey rocvetışi (şerqi) de ki gıranıye dawa cı.

Diogeneso ke tham u keyf u refo dınyewi ra vaz biyo, be nae mena dawa be fikrê xoyo felsefî, nişanê nae ki dano ke karê felsefey rê rehetiy u canare lazıma (Qısey *school, Schule* 'mekteb' de Yunanki *σχολή* ra kewto zıwananê Ewropa, yanê 'wexto thal/veng, canare'.)

Giyandayışê karê felsefeyo zêde hetê ra ki salıx-daena fikr-kerden u delil-ardene dero, çıra ke hem cihetê metodiki ra, hem

ifadey zıwani ra mızakere u werênayışê disiplinan de, filozofî benê tabiyê teleb u waştananê gıranan. Ferqê karê felsefey *akademiki* u ê felsefe-kerdena *rocaniye*, hetê prensipi ra tenya pers u sualan de niyo, zafêr çarçıwe genel de universite- u qeydeyanê xasan dero, qeydeyê ke karê felsefey ver de sinor nanê ro u ney sinor ra finenê düri. Şıkl u qedeyanê delil u qenaet arden u ê neşriyatê ilmi rê, yew ki terminologiya nê qısmi sero ameyê werê. Ê filozofê akademiki kar u gurey xo metodanê cêrênan ra ibareto.

Merdumê tehsilnê felsefî ê binan ra na het ra ferq nêkenê ke zêde wayirê zanitena faydedarê. Labelê zêdewext, argumanê rındêr u hewlêriê ke mişawereyê do felsefî de qal u mewzuyê dê werênayışio beli sero haê ardê be verêniye, ê tehsilnan dest derê. Ma vacime ke, helma henêne de faydey xo beno, eke yew mesela aktuela ke sero nanê werê, felsefey 2500 serranê peyênan de senê imkanê cıwaban dao cı u enê werênayışan nê teklifan sero heta nıka senê raye gırewta. Kışta nê zaney tarixi de filozofê do tehsilin gani beşar kero, vınderdışê (pozisyon) ke hetê prensipi ra mudefa benê, mabên de ferq rono, neticeyanê cı verde ra bızano, yew ki probleman u alozan bışinasno.

Be kar arden u wezifê felsefeyê bini naê ke,

□ terım u pers u tez u pozisyonê esasê ke tek tek ilmi anê be kar, inan mewzu bıkeru. Ze ke felsefe perseno, terımê “heysiyet”i çıbao, eke no werênayışanê hıquqi ya ki sosyologiyê de gureniyeno.

□ terım u pers u tez u pozisyonê ke nêameyê ra zıwan, inan veco werte, raver bero, êyê ke himê ilmanê binan erzenê cı. Ze ke exlaq perseno: “Heqiy u neheqiyê çıka?” u xora bıkeru ra terım u temel u şert u şurtê hıquqi dıme ki.cıwabê persanê numuneyanê fikr-kerdene ya ki

adetê fikr-kerdenê wextê veri bîdo, oyo ke heni aseno ke hacet u eserê çağê veri nêşenê cıwabê nê persan bîdê

Metodi

Metodê felsefey, mîxtelif ğeyret u merhemanê mezgi ra ibaretê. “Ğeyret u merhemê mezgi” yeno mena tedqîqatê meylanê fikr-kerdene, urf u adetê (tradisyonal) fikr-kerdene ya ki ê medreseyanê fikri. Karê felsefey tım fikr-kerdeno. Fikr-kerdene yena mena delğey, analiz ya ki sistematize-kerdene. Çımê zerrey, heqîqatê baweriye, yew ki argumanê raya eqili, nê bingehê raştiya heyatê merdumê filozofi de çım ra vênênê ra, kontrol benê.

Nae ra serkewte ki zihniyetê eqilio felsefi şık u gumanê do metodik de şeno radikal heme çi ra şıbbe bıkeru. Felsefe be nae her filozof de eyne şık de sıfır ra sıfte keno. Oyo/awa ke felsefe keno, aidê wezifa xoyo ke her çiyu esas ya ki çiyê ke weşiye de melum qebul benê, inan sero pers u şık bıkeru. Merdumê ke cı rê raştiya heyati zor nêkena ke zey persi ya ki mesela bıveciyo ver, ê nê pers u şıkê esasi xam gênê. Wade derg ra ke qayt kerd, felsefe wareyanê merkezi de persanê esasanê timênan perseno ke cıwabê inan zey yewbiniê. Rivatanê vuriyayışê şert u şurtê heyati u ê vênayışanê dinya ra, cıwabanê persanê kesî bingehi rê daima formule-kerdenê newey lazımê. Tek-tek ilm ra ferqın, ne felsefe be xo, ne ki filozofi zane u melumat zêdnênê, ya ki wayirê neticeyanê qetiyani u umumen qebulbiyaeyan niyê (“skandalê felsefey”). Êyê cıwabanê tarixiyan danê arê, ninan sero sere dacnenê u ze ke taê ilmanê xasan de merdum raştê cı beno ke çengey cıyê qayt-kerdene dewr u çağ dest de beno teng, filozofi nia şenê nae ra düri vinderê. Na derheq de insan şeno mişawereo felsefe de zey yew demeo ke xo xo de nêxelesiyeno, qayt kero zey suhbetê da têververe seserran ro.

Ê felsefe-kerdena ewroêna “profesyonela” esasen 2 şıkl ya ki qısmê xo ferq kenê: usılo *tarixi* u *sistematik*:

Filozofi eger kenê ke vinderdişan u tezanê fikrkerdoğanê zey, vacime ke, Platoni, Thomas von Aquini ya ki İmmanuel Kanti reyna vırazê, tepeya mena bîdê ninan, tefsir kerê, o taw *tarixi* gureyenê. Veten u meylanê felsefiyanê belıyanê mihiman sero ya ki tarix de werênayışan sero gureyaene ki, tarixê terıman u fikran dime kewtene ki zerrey ney dero.

□ Filozofi eger kenê ke problemê nê problemê rê vinderdişan sero bılebetiyê u inan mıdefa bıkerê; cıwab bıderê persanê zerrey mîxtelif disiplinan ya ki şertê yew iddiaê veri ya ki persê beliyê verio akerde ya ki nêvaciyae ke analiz kerê; ya ki ğeyret kenê, ê terimê ke persan u tezan u pozisyonanê belıyan de istifade benê, inan zelal kerê, o taw *sistematik* gureyenê. “İradey insanio serbest esto?”, nia gereke cıwab ra raver terimê zey “iradey”, “serbestiye” u “insan”i hetta mena “wayirê cı bıyaene” ki- hurdi hurdi hetê mena ra analiz bê.

Şıklê kari ya ki qısmê xoyo tarixi u sistematik nae de esasen pê her hedefê tedqîqatê feslefi, kê şenê yewbini ra abırrnê. Xeylê filozofi hama hem tarixi hem ki sistematik gureyenê. Hurdımêna şıklı ki ena mena de yewbini kenê tamam ke hetê ra meqaleyanê nuskarane filozofanê namdaran de persanê sistmatikanê aktuelan rê fikrê faydedari estê u heto bin ra ki kê ke sistematik hurdi hurdi sero gureyay, vinderdişê filozofanê klasikan daêna be itına benê zelali. Xerciya nae ra, bingehê

veciyaena persano tarixi rê, u ao nao terım u teklifê halkerdenê ke tedawiyê mesela rê vetê, eger nê ardi xo viri u fehmi kerdi, tenya o taw keylê hal u meselan de persê ewroênî şenê pers bê.

(dewamê cı esto)

Bınoti

1. Platon, *Politeia* 514a-520d

Parabel: hêkata kılma ke tede be têver-şanaene (qıyas) mesacê do exlaqî ya ki dini diyena.

2. Platon, *Theaitetos* 155 D

3. Aristoteles, *Metaphysik* I 2, 982 b 12

4. Carl Friedrich von Weizsäcker, *Die Einheit der Natur* (Butniya yabani) (1971)

5. Immanuel Kant ena qısa "sapere aude!" ma çarneno a. „*Habe Mut, dich deines eigenen Verstandes zu bedienen!*“ yanê "bıhawre, eqlê xo bigurene (bıxebetne)!"

Bı çend des serana, eşkera biya kı teoriya komeli da qritiki dı newekarın lazıma, labırê wendexanan dê filozofikanê verşiyayan miyan dı qiritika radiqal werte ra wedaryaya. Vinayiya esliya qiritisizm dê komeli qeydeyê na kay bêveng bêhess qebul kerda ew riyê xo tadayo vera zewê do zey xo'y, vera 'qiritikwano dost', qapitalizmi. Zek zew qiritikwano hemdemın vano, postqolonyal vateyo kı eqedemiyan dê 'Cihano Zewın'de peyda biyo, o yo antitezê cı nêbeno, beno zewna mexelê qapitalizmi yo elastiko post-Fordist. Pıro gunayen da bloq dê Sowiyeti u zafero eşkera yê qapitalizmi dê meğruri dima nerğan dê insani sero, exlaqdê cihanşumuli sero, etik dê vati sero, vate dê eşkeray u mefuman dê zey ninan ew ê perspektifanê bêsinoranê kı ma işıq dê revolusyonan dê teknolojikı dı vındarnenê inan sero qıse kerden eddet ra ya.

Rastayi, vinayi da ewnayın sero ca'd vinayenê pêti estê. İcab bıkeru kı zew fereziyanê cıyê mihiman umumane bigiro, ê dê ewna bê: sistemo demoqratiko nısbıyo pêti ronaye esto, weşhaliya iqtisadiya nısbı esta, istıqrarê komeliyo nısbı esto. Revolusyono teknolojikı hemdemın tım gırd biyayen wahdneno. Nê kı yenê pê, pêro piya, xopawina kı qısa da 'nısbı' dı ifade bena, ay dı ravey şiyayen wahdnenê. Qandê coy, lazımo kı hurvini sistemi miyan dı hall bıbo. No hall, pıro gunayen da Marxist tercihi dı, tehdid dê sistemi yo tewr şiddetinê nezdi serran dı pêti ifade biyo. Wuni aseno kı idia ya kıhana ê status quo ya kı alternatıfanê rastendeyan dı kemani vinena neka heqdar vejıyaya.

Tiya dı Popper yeno aqıl dê kesi. Popper zi vano kı, kes nêşeno 'sistemê qepitalist'i banco persan, o yo kı tarif dê Marxi ya neadil u neinsani yo. Şertan sero fikir ronayen dı problem esta. Essas, hım Marx bı xo hım zi Marxistı, serbesti ya kı bındest dê qepitalizmi ya ay rê vanê 'serbesti ya resmi'. Labırê, na babet 'serbesti ya resmi' hima rastendiya, ew ê demoqrasi tenya zu gerantiya cı esta, 'komela akerti'. Na geranti, 'qapitalizmi u kedwerin sero qontrol' ronayen rê imkan dana, ew na, weçeyan dê binan pêrin ra hewlêra. Popper meselan dê wunayınan sero vano kı, gerek zew Marx ra vêşêri pragmatik bıfıkiriyo. Gerek zew ferq bıkeru kı quwet dê bedeni u kedwerin sero qontrol ronayen tenya iqtisadi niya, persiya merkezi ya siyasiya zi. Cora, qandê qontrolu demoqratik ronayen, lazımo kı zew 'serbestiya resmi' ya kı qapitalizmi mısınaya ma, ay rono. Popper idia nêkeno kı, mayê umumane dınya dê tewr rındı dı emır kem, labırê, zek ma Leibniz'i ya zew fikri seroyê- zek dınyayan dê mıhtemelın pêrin miyan dı o yo kı tewr rıno ma yê ey dı emmır kem. Mexelê nê tewr mentiqi tım zewo: no dınya mıkel ra duri bo zi, lazımo kı kes cehd

bikero ew ey po biberu, labirê nêrceyeno kes risk bıgiro ey him ra bıvırno. Wuni bızanê kî na mîneqeşa dema kî qepitalizmi rê meydan waneyayo o wext biya.

Serran dê 1960'i u ê sıfteyınan dê 1970'i dı kî Çepi şiddet dê efsanewi ya gan werdê Popperi ser ewro ca'y xo dayo dem da post-komunisti sero peymanî ronayen. Retorik u lingwistik dı tayn ferqi bıbê zi, him Çep, him zi Rast fikir dê Popperi dı yenê pê. Cora, vate yo hemdemın çorşmedê nosyono 'zinde' dê 'komel da sıwil' dı, xoşnudnêbiyayen da cı dı, heza dê cı dı, perspektifan u ew zey wuniyınan dê cı dı çerx beno. Zek Rorty kitabê xo yo peyino 'Achieving Our Country' dı fekwuyate ya behsê cı keno, Çepo hemdemino kî bı tarixane Marxist radiqalizmi dest ra anto, neka xo vırnayo, biyo 'Çepo kareyın'; o yo kî pırzanına cı, zek vanê 'siyaseta ferqan', yan zi 'pêmaneyin', yanzi 'pê zanayın'a. Rorty dima vano; Rast kî vano sosyalizmi kerd vını ew qapitalizm xesri zew weçe mendo, Çepi desta teva nêmendo kî cıwab bido. Çıki ey rê weş nino kî perran sero qısey bikero. Dışmenê eyo essasin çend duzinayê sazben diyê ekonomî ra vêşi fikro sabitozu tewr fıkrıyayena kî wextê dı rê vato 'İdeolojiyê Ceng dê Serdi', wextê dı vato 'rasyonallite yo teokratik', ew wextê dı vato 'falosentrizm'(Çepo kareyın hırg ser zu etiket da newiya vijiyeno ver). No, fikro neluwayeyo kî destan dê enstituyan dê pederşahiyan dê Endustriwaran dê Rozawa ya terbiye biyo, ew tesirê cı yê tewr bêteri Duwelê Pêbendan dı ameyê çıman ver.

Ez do zewna iştihadu mihim nê ifadan serna. Weçeyê cuwabi mesılayê da kêfan gore niya. Çepo hemdemın elaqedarê zewna çiyê biyayen nêweçineno. Kışta bin ra, o zewna çi ya elaqedar beno, çi kî, çıyo kî o cı rê cuwab bido nêmendo. Siha da iqtisadi ya siyasi dı kemaniya cıya teoretik, sıhaya iqtisadi him ra terk kerden, çarnıçar zuna siha da qritisizmi ser şiyayen icab kena. Nê çend serran dê peyınan dı, felsefeyo kî qiritik ra yeno rolê xo ewna vırnayo; qapitalizmi ver dı tehdid biyayen terknaya, ew wuniya fikro kî alternatif dê rastendi ra yeno kerdo vını. Elaqey cıyo komeli uê siyasi neka nışiyayo idealan ê Kanti yê liberalan, ê Locke'i u ê Rousseau'y ser. Qandê newe ra payan ser verzaynayen dê nosyon dê komel da sıwila kî seserran da 20'ın dı biyo vını, felsefeyo qiritiko kî veri ra kılm vatena ze vêrde yê teoretikdê qapitalizmi zaneyeno eya yenê pê.

Na newe ra raymısnayen, pıroblemê komeli yê qapitalizmi yê vıraşiyaye yê kî globalizasyoni vetê aw ser, inan sero diqqet anten u cı fahm kerden a ameya pê. Ez do vaja kî, ê filozofiyu qiritik dê hemdemini, aşıkarane, vinayiya cı ya 'Rozawani' esta, ew nêşeno ebadanê globalizasyoni belıkero, ew qepitalizmi him çoşmane dê cı dı him zi merkez dê cı dı bınerxno. Kes şeno vazo

Tradisyonal* bo refleksyoni ser doze-kerdena biyoği

Ontologiyeye, “biyaina çiyê de biyoği gore ilmê biyoği”a. Eke henio, qalo ke “biyoği”i ser hata nıka dekeriyo, ma ni qali ra çı guret? Çı fam kerd?

Tradisyonali ser doze-kerdena biyaine de gereko biyoği 'çi' de'yi fam kerdene lazıma. Halbuke 'çi' nêkono zerrê biyaina organike. Koti ra ro bo biyaina tınsele [ruhiye] cıkuyo? Biyaine ke berde, fite “çi” ser, a taw biyaine (biyaina ke nêna hesnaene) çım ra bena vindi. No hal, biyaine kemi, ebe sindor naskerdene rê beno sebeb.

Ancia, tradisyonali ser doze-kerdena biyaine gore famo de bin; “biyoği” çiyê ke nıka na linge biyo; ey çı de'yi doze-kerdena. Nae gore, çiyê ke vêrdo ra, zey amoği çinêbiyaiyo!

Refleksyoni gore doze-kerdena biyaine ro ke sêr kenim; refleksyon, torê xo gore borzalanê (fıkranê) dina salıx dano. Ebe na hal'a cêreno isani ser. İsanı xo rê keno nikê dina! Refleksyoni gore, biyoğ “obje”o! Biyoği, intensyonal (intentional) jü obje de'yi vinitene bo famkerdene, yena teyna jü zaniye [bilinç] ser doze-kerdena biyoği. Nae gore; objeyê ke korrelatê biyoği bo fam'iaê, jübini ra ferqinê.

Jü ki refleksyoni gore; “biyoğ” objê de jü 'zani'yo. “Obje” vatene, jü “subje” rê çiyê do biyoğ vatena. Halbuke biyoğ, “subje”ra xoser esto. Yanê, biyoğ objê zaniye nêbiyaine de'yi esto. (Biyog, hente ke terefê jü “subje”ê de zaniye ra beno “obje”)

“Roê” ontolojiyo ke mabênê ontologiya khane bo newiye de caê xo cêno

Famê de biyoğio bin'i fenomenologiyeye serowo. Fenomenologiyeye gore çül çiyê mohim fenomenê. Fenomenologiyeye ebe ni'ya xo doze-kerdoğa biyoği say kena.

Famê Fenomenologiyeye nao ke; hemu biyoği de çiyê de xo musnoğ (*phanesthai phanesthai*) esto. Ney gore, fenomenı çiyê de xo musnoğê. Biyoğ, ebe fenomenı'a xo muskino [mocneno] ya ki çiyê de asoği'a xo muskino. Naca ra perso de nianên vecino werte: “Çiyê de fenomen nêbiyoğ, biyoğo xo nêmusknoğ (nêasnoğ) nêbeno?” Ontologiyeye persê nianêni qebul nêkena. Vana ke; “İlla ke beno!::”

Heni aseno ke, biyoği ser famê fenomenologiyeye, famê ontologiyeye ra zaf baxseo [zobinao]. Seserra 20. de E. Husserl cat keno ke “roê” ontologiyeye pêsano. Husserl ni cati de metodê* reduksyoni cêno de. Metodê reduksyoni metodo de teswiro*. Metodê reduksyoni de raştiya (realitê) biyoği ra vêrino ra. Cêrino zerrê çolixe. Cao ke na realite ra teber maneno, aca ercino doymê* çolixe. Na cao ke erciyo doymê çolixe, aca “ro”ê ontolojiyo. No fam, qesa da bine gore; biyoği binê guna de vinitene ra (biyoği rê *epoche* degırotene ra*) anceno, qe nejdıyê qesa da nianêne nêbeno! Naca de mabênê problemê fami bo “roy” de elaqê çinna. No “ro” xo serowo, safo, zelalo. Manê xowo xo ser esto. Heni helal-hazır nêvêniyo, nêamo daene. Ebe metodê reduksyoni'a vêniyo.

Ontologiya khane de biyaina realitey bo “roy”a jü cêrinê. Husserli gore ni hurdemêna jübini ra baxseyê [ciaê]. Mabênê ninan de zaf ferqi estê. Henio ke, realite qetiyen na ontologiyeye de elaqedar niyo.

Belkia sferê “roy” realite ra cêrino. Emma, ebe na'wa na ontologiyê realite bo biyaişî rê “epoche” cêno de*. Sferê “roy” teyna realite ra nêcêrino, hetê caê irreali ra ki cêrino. Na ontologiyê fenomenanê biyoğî ra vezeno ra. Elaqa fenomeni bo biyoğî sifte ra senê teswir biye, heni têzerre derê*.

Ontologiya Husserli metodê reduksyonî'a sferê “roy” qezenc kena. Ontologiya newiyê heni zê ey teyna metodê teswirî'a nê, na ontologiyê qe jû metodê biyoğî rê dikte nêkena. Çike, biyoğ ba xo dime-kotoğî re* metod dikte keno. Dime-kotoğ qetiyen bese nêkeno ke biyoğî rê metodê dikte kero!..

Ontologiya Metafizika ke Biyoğî est“biyaiş (existenz)”* bo “hêçine”* Gore Vinena

Aristoteles bo, Descartes bo, Wolff bo; ninun ontologiyê bo metafizik'a jû guretêne. Teyna ninun nê, Martin Heideggerî'yi zey ninun borzal kerdêne [fîkr kerdêne]. Ninun mabên de caê borzalê Heideggerî tenêna berco. Heideggerî gore gereko ontologiyê “*dasein*” [biwane: dâzayn] ra / “isan” ra** rae kuyo. “Dasein”, ni filozofî gore “isan” ba xuyo. Hente ke mordem *dasein* ra hereket bîko ke (veciyê ke) biyainanê binun ser kuyo.

Heideggerî gore biyaina “biyoğî” jû butina.* Hetê de nae “hêçina”, a bine “biyoğ”a. Ni dî hetî jûbini ra nêbirrinê ra. Ancax, ilmê inun mabên de ferqun vineno. Çike ilm hêçine rê qe tamîl nêkena. Hente ke ae naskerdene'yi nêwazena.

Heidegger vano: biyaine butin butin ke cêriye xo dest, a taw ebe “hêçin”a vecina werte. Zerretengiya canê biyaine ebe fenomenanê “terşî”a xo muskîna ma. Na zerretengiyê çiyê de beli ra nêvecina werte. “Terşî”i heni tersê çiyê niyo. Terso ke çiyê ra bitersê, heni veciyê werte, heni henên niyo. Çiyê de objektif nê; halê xo rê! Çiton, “ters kûno zerrê mordemî” vanê, heni zey i terşî. Vatena Heideggerî gore no “ters”, terso de estbiyaiş (existenz {eksistents})o*. Ni tersê nianêni zıng-teyna zê “isan/dasein”i hesneno. Yanê, isani ke adet-torê xo, itîqatê xo, hewesê xo kerd vindi, a taw ters kûno zerrê mordemî. İsan kûno wertê “hêçine”, (isan xo wertê “hêçine”de zan keno). Dormê isani ra hemu çî beno vindi, beno thıp u thal. No hal, halê isanêtino. Mabênê ni hali bo dina biyaine de gıreyê çinno. İsan ke kût halê nianêni ki, dina reale de çiyê nêvurino, ne'yi ki cêrino. Ters bo, zerretengiya canî bo; hurdemêna'î ki çiyê de isanêtinê. Zerrê isani de terşî bo zerretengiyê rê hemu wext ca esto.

Heidegger de “...“dasein” biyoğî binan ra xêlê ferqîno, baxseo. Çül sifte, ontiko! Biyaina xo gore no biyoğ hetê estbiyaişî (existenz) ra idare beno. Dıma, ontologiko! Dasein, determinasyonê existenz/estbiyaişê xo gore ontologiko. Ferqo hirêyin, sebebê ontik-ontologikê ontologiyânê binano!.. “... “ *Daseino* ke ma vanim, famê biyoğî biyaino.”

Na ri rao ke serba *Daseini* famê biyaine, zey “dina/omete” çiyê fam-kerdena. Yanê, biyaina biyoğî fam-kerdena. Ancia, a ri rao ke ontologiya fundamentalê ke bingê ontologiyânê binun sanena pê; gereko no tehlilê estbiyaişê [existenz] isanêtine ra (*Dasein* rê tehlilo de existensid) hereket bîkero.

Vatena „literatur“î zıwanê Latini ra yena. Mena *littera* ,tırakerde, herf'a. Awrupa dı literaturê heri kıhan poesi (şıir), ıstanık u deyrîyê. Poesi kelimey *poem* ra vıcıyayo. Poesi: Çıyo kı yeno/ameyo vıraştenı. Çı wext insani herf u nuş vına, o wext zi peynida xu dı literaturê nuşi vera da. Heri literaturê dinyay nuşi kıhani nêyê;

1- Enüma Êliş - Ê Babiliyo.

2- Gilgamêş - Ê Mezopotamyayo.

Ze kı tarixzanê dınya vanê; „Literaturi, herf u nuş Mezopotamya dı bı Sumeran'a dest pê kerdo.“ Labirê tarixê literaturê Awrupa zi bı Homeros'a dest pê keno. Homerosê Yunani, bı kıtabanê xuyê İliada u Odyeésen Awrupa dı beno zıwanê nuşio sıfteyin. İliada u Odyeésen bı tipê heksameteri'a ameyo nusnayanı. *Heksameter*: Kelimeyê derg u kurti [kılmı]. Ze kı mı cor dı zi nuşna, tarixê literaturê Awrupa bı Homeros'a dest pê keno. Dıma Homerosi zaf filozofi, tarixzani, hozanwani Yunaniyê. Nina ra çend gırdi zi ninayê:

1- Ksenofôn (430-355 V.İ) : Ksenofon (Xenophon) [bıwanê: Ksenofôn], nuşkarê „tarix“io sıfteyino. Bı kıtabê xuyê „Anabasis“ (Têpey amyayena 10 hezar Yunani), heyat u lejê 10 hezar Yunani nuşneno. Na 10 hezar lejkarê Yunani mintıqada Deryadê Siyay dı çorşmey inan yeno giroten. Nê wazenê kı deryay bıvinê kı xu bıreyne [raxelesnê]. Dışmen, na 10 hezar lejkarı ra zafê cı kışenê.

2- Sôkrátês (469-399 V.İ) : Eger xoceyêno heri gırd esto se, o zi Sôkrátêso. Sôkrátês filozofê heri sıfteyên u piyarê filozofyayo. ^aegırdanê cı zi peydê ey dı, bı nam u namedê xu sıyê tarixi rê kend. ^aegırdê cı Aristofânês bı nuşanê xu'ya bı sebebê merdena Sôkrátêsi. ^aegırdê cıyo bin Platon weriş ser xocayê xu ser kıtabê nuşna, „Diyalog“. No kıtab dı Platon imkanê vatenı dano xocedê xu. Kıtab dı bı pênuşê (qelema) Platoni dı, Sôkrátês xu parêzeno.

3- Plátôn (427-348 V.İ) : Platon bı kıtabanê xuyê *Dewleti*, *Diyalog*, *Kritias*, *Timaios*'a yeno naskerdenı. Bı kıtabdê xuyê *Dewleti* şar u millet senin beno, ey rê şeklên do newe dano, heyatê rojane dı şar keno hirê qısmi:

1- Senatkarı, 2- Serrafı, 3- Dewji

Mıyanê şari dı nê hirê qısmi pê tamam kenê. Nê hirêmêna heme zi bı hostateya xu çiyê vırazê. Nê çı zi qandê tesisatê lejkarı bê. Bı no şekl'a merdim sinoranê xu ver dı°meni bıpawo u bı no şekl'a zi dewleti °ena kar u barê xu vırazo.

Kıtabdê xu *Kritias* dı zi, ser cenet vinayışê xu vano u xeyalanê xu dı wazeno ceneti rê şeklên do newe bıdo, idealên do newe vırazo.

Bı kıtabdê xu *Timaios* zi, ser atolo (ada, cizre) kı Atlantis dı vını biyo, nuşneno. Bı natur'a (tebiet'a) wazeno vinayışê xuyê ideali rê bı natur'a paştı bıvıcıyo. Platon bı vinayış u vatena xu, wextê xuyê Yunanê Antiki ma rê mısreno. Qeder, xeyal, cenet, cehnema xu rê felsefeo newe vıraşt u filozofiya cı ey dıma name gırot u vanê „Determinizm“. O kı baweriya cı qeder u çiyê wunasini estê... Tarix dı Akademi bı Platona dest pê keno. Oyo kı akademi sıfte vıraştı, Platono. Akademi vatenên da Yunankiya u mena cı „baxçe, hewşo bı

dar u vılıkan“a.

4-Aristotélês (384-322 V.İ) : Aristotélês bı serra hezar u he^otsey vinayış u tecrube kerdena (deney) xu“ya yeno naskerdenı. Vinayışê Aristotélêsi ser nê esasi bı; „Weşey, weş fıkrımayenı bena raya ma u o raya ma bena ma ra teber (qandê çiyê kı teberê ma dı doş benê, çerx benê).“ Metodê Aristotélêsi rê vatê metodê „Empirisk“. Yani, moral u tecruban ser dı biyayenı „Aurea mediocritas“ (Miyano/werteo zernên). Bı nê vinayışdê xu'ya Aristotélês xu xocedê xu Platoni ra dūr vısveno/abırmeno. Tabi vinayışê Platon u fikrê cı Aristotélêsi ra kewno cêser. Vinayışê Platoni; rasyonalistik biyo.

Rasyonalist: Xu ser qeder vıraştenı.

5-Sofoklês (496-406 V.İ) : Sofoklês *Qıral Oidupus* nusna. Literatur dı cayê Sofoklêsi zi, ze filozofanê binan bol gırdo. Sofoklês felsefey xu bı nê çend vatenan'a ano zıwan; „Ez merdima senin vinena, ez wuni nusnena, bı o şekl'a nusnena.“

6-Aristofánês (448-380 V.İ): Nuskarê komedi. Aristofánês, kitab u piyesandê xu dı henek [leqi] u qe^omereya xu felsefeyo gırd'a kerdê. Kitabê xu „Mij“ dı fikrê xocedê xu Sôkrátêsi dı bê sinor henekanê xu keno. Henekê xu bı zıwandê Sôkrátêsi u bı felsefedê ey'a keno. Heri bêsınor zi noyo kı, namey Sôkrátêsi eşkere vano. Bı nusanê xu'ya ro^onaviranê Atina hemverê Sôkrátêsi dı werzaneno lingan ser. Zanayê literaturê dinyay vanê; „Aristofánês bı sebebê merdenda Sôkrátêsi.“ Zaten Platon zi qandê kı heyfê xocedê xu bıgiro, weriş hemverê Aristofánêsi kitabê xu „*Diyalog*“ nusna u kitabê xu dı paşti dano/vicêno xocedê xu Sôkrátêsi.

Aristofánêsi tenya bı Sôkrátês'a henek nêkerdo. O bı Ewripídês u Aisxülos (Aiskhylos)'a zi henekanê xu keno. İna bı zıwanên do wu^ok'a wazeno bışikno. Vist (20) piyesê Aristofánêsi heta wextê ma resayo.

Çı wext nê idoloji, felsefe nermık nermık kewno verni, nezdiyê xeta inan, xetên da tiyatro dı zi kewna verni, edebiyat u kùltür dı cayê xu gına. Na zi dırama (tiyatro)wa. Dırama zıwanê ma dı yena na mena; Mesele, kar, vıraşten. Dırama mabênê xu dı bena dı xeti:

1-Trajedi: Wextê Yunanê Antiki dı kayê heri gırd biyo. Trajedi dı nuskarı heri gırdi Aisxüloso (Texminen: 525-456 V.İ; verê İsay). Aisxülos , xet u edebiyatê cı ser „tarixê eşiri“ biyo. Tabi tiya dı merdim Sofoklês u Ewripídês zi vira nêkero.

2-Komedi: Aristofánês heri gırdê komedistano. Merdim şeno vaco kı, o vıraştena xocedê komediyo. Aristofánês, bêsınor henekanê xu ser heme çi keno u no şekıl nusnayenı taybeti ê cıyo.

Trajedi: Hirê qısmi dı yeno kaykerdenı:

1-Ekspozisyon: Dest bı kay kerdenı

2-Peripéti: Miyanê piyesi dı çerx biyayenı, ca vırnayenı

3-Kátharsis: Qediyayenı. Qediyayena piyesi.

Cengiz Aslan

Fırı nêmanda

Fırı nêmanda
dem sîmîtê, dewn ra şiyê
Sömîga merdenı dı
i canê kı omır ramînê
Hazar serrı kı findero
mêro, mereso emrê
Tırê nêzonı
can danê herrı, nêdanê

Mandê bêkesanê Medina
ma rê vanê
Helqawa vılı dı, pil o qıc sama dero
têdı vırniye oncenê, nalenê
Hazar serrı kı findero
mêro, mereso emrê
Tırê nêzonı
can danê herrı, nêdanê

fırı: quwete
sömige: şêmuge
tırê: eceba
sama: sema

SOLHAN

HABER

15 Günlük Bağımsız Siyasi Gazete

solhanhaber@hotmail.com

Tarafsız, Dürüst, İlkeli Haber

Yeni Mahalle Erbakan Cad. Ulucami Pasajı
12700 Solhan / BİNGÖL

Hê vêr ra şîir ma biv

Hê vêr ra şîir ma biv
Zê laseron, eşq romitê sêr ma
Zerrê ma'd varroni wusari varrenê
Baxçê guilon benê weş, nağmê şîir ra

Hê vêr ra şîir ma biv
'Azmon ra hor dên ari
Tij çım şîknenê tera
Aşm o astari, tij ra hesudi kerdên

Hê vêr ra şîir ma biv
Ju bajarêko kon'id..
Ber asnin... adır har... inson ğıdar...
La, helyên şîirê ma ver hênê....

Zerida Xo Dı Nımıto

Mı o dı zerida xo dı ca kerdo
Wa cı ra nêvıcıyo, o ca ê eyo
Boka o tım rocê weşi bıvino
Mıyan ra nêvıcıyo, o ca ê eyo

Mı o dı na zerida xo dı karıto
Wa tey bıruwo, gırd u villa bo
Rıçan vırado u vıllıkı akero
Boya inan dorme ra villa kero

Mı o dı na zerida xo dı sinayo
Cı ra hes bıkeroy, hember pêyo
Veng nêvındero u nêqahriyo
Nazıko, bışıkiyo nêcebırêno

Mı o dı na zerida xo dı nımıto
Pawena, hetta fına herr'a kewo
Bol nezdi ra ma wırna do piya
Ray kewê, hetdê koyandê xo'ya...

2007-04-12.

Qesa qole

Qesawa ke bê sentene vacina
şona re mordemo bê kinc u kol
qesawa ke bê mane vacina
şona re mordema rut u rupale

fek ra ke veciye bena va, bena vıla
kengero teliyin şanena xo ver
naym u doym ser fina rae
rındekiye penc kena, goni fina re ser

qesa gıran bo ze kemera çengi
hama, qesa de sıvık bo para cengi
vile meno ro verba mordemê tengi
hama, ebe thamê zereweşıye bo, vatişê vengi

Kuezvila

Wisar umı vor heliya
Hemu derd o kul qêdiya
Ma tu deştun'id kıla diya
Tı sıpiya sura muera sura
Kuezvıla

Ma pêy tu di zaf wısari
Buyê tu guret duz o war
Tı herr ser'id benna mijdun
Tı ma'r mijdunê wısari
Kuezvıla

Ma tu da ari kerd destı
Ma tu nawa rındun destı
Rındun bu kerd
Piyorê yi'z bib mestı
Kuezvıla

Buyê tu buyê cennêt
Tu texti gulun tira guret
Aqıl zafun'ız sarı ra vet
Kuezvıla

Kum gunib pê tu gen mijdun
Tı mijdun hama duna zafin
Bu tu kuenê bajarun dewun
Ayê destê rındun
Tı tım tım bena mijdun
Mijdunê wısari pêy tu
Kuezvıla

Serê to ra vore qe nêsona
Verê to ra aḡwe kemi nêbena
Zimistani sipêlawa, wusari gul u sosına

Waru virazenê binê pêsanê to de
Mali çiraynenê kasanê to de
Aḡwa serdîne simenê çımanê to de

Waxtê de
Binê pêsanê to de hewn'a şiyenê
Qulikê to sari rê çêyi bi
Vergu, hesu ra seveknenê
Miḡarê to mali rê gomey bi

To seveknenê
Laşêru ra
Serdu ra
Puku ra

Serê to de niştêne ro des u dı wayırı
Zeus serê to de mendêne
Cor ra nia dêne
Dina idare kerdêne.

To Olimposa, Ararata, Mîlpeta
To Qumriya, Sengula, Baḡıra
To Xaskara, Jêla, Buyera
To Duzgına, Sulvusa, Khala
To Thuzıka, Muzura, Qırxlera
To kowa, gırsa, berza
To jiara, jiargiya, wayıra

Gucige 2007

Vil qijkêm!

Bun, vil qijkêm!
Lilawê baxçi,
Vilnayê rengun vilun'id
Hxesêra hê raqêldiyê
Piorê yin; hê temirayêra duir,
O hê niun kêfweşê xuidê
 Gueş bid ci!
 Mirrayê awka'g ha,
 Serê lıngun vilun ra şına.
 Mirrayê yê,
 Ruiehx hxes vilnen!
 O, ruiehx dun hxes
 Berqayê rengun xui ra
La hela temaşıkır!
Çilk simin'ig hê,
Alışkun vilun ra berqiên
 O, reng o rengunê vilun ra,
 Zê yo çarşef;
 Rengun xui ra,
 Ri aird sêni neqışno!
Hele bo!
La, şellê gılun valu,
Bin mil dêri gıjık xurra,
Sêni gılı gılı vıraştno
 O, her yêwê yin; xui ra
 Burê dırestê
 İkrum kên yobinu.
Çı weş çı weş
İna weşê;
Aird, vilu, awk o darru
Ruiehx çêw,
Hxesêra
Çêwi ra gên bên
İna weş piayê xui.
 Vil qijkêm!
 Çımun xui piorcen!
 Xui verrad;
 Niun, ruiehx ina rengunê derya
 O, verrad wa tui ber,
 Ailemê xui
Piorê vilu !
Şexnıbin,
Sarê vil qijkê mı

Rindeka Dewe
Pêro Duri Pernayi

Tern u teze viye, biski vay dayi
Çimi qafike de kewti vi kayi
Lew pırnıki têv dayi, o hewayi
Cêni dormê xo ra duri pernayi

Taê bêkeşi to dıma bervayi
Taine çarix u puçi poyneyi
Neri u may dormê to feteliyayi
To xeveri dayi, duri pernayi

Qesê ke ma fekê to ra hesnayi
Qesanê to lewê ma qılasnayi
Taine, to nêbiyayi soynayi
Xafilî eşti ser duri pernayi

Eve kay u may roji viyarnayi
Boyna sare u çimi xemelnayi
Xorti xapiti, pêro ki qarnayi
Roza virêne ra duri pernayi

Kokımı xapiti, rae ra çarnayi
Ca ve ca xo dıme ra fetelnayi
Pesew - peroz nat u bota voznayi
Peyniye de xo ra duri pernayi

To rê kemer u kuçi kırısnayi
Taine vozdê zerri vilosnayi
Ere rê, to zolıme çeyi vêsnyayi
Qiji şî, pili to duri pernayi

Wayi wayi, xemsara mı rê wayi
Çênê to, o hal roji qedenayi
Ciamordê dewe pêro tersnayi
Dıl kemere, xo ra duri pernayi

Peydo ji her kesi çimi remnayi
Qesê ke kerdi, kesi nêhesnayi
Jüyo ke a diye, rayi vurnayi
Kılamê to xo ra duri pernayi

Tornê Tuji xo rê şiwari nusnayi
Keso ke hesnayî, pêro bervayi
İyê ke qafiki nêgurenayi
Fam nêkerdi na qese u hewayi
23.04.2007

Hipotenüs

Xuı dıma ju riyeçêk verda
ze'g tı şıya
ez tı dıma biya derg
onyawa, onyawa
rıyez rıyez, bi derg
riyeçê tı
cuerd bı kibır
awır da pêser
oniya mı ra
puêr tı, ze'g bı kibır
niştıb ru dueşoni tı ser
miyoni puêr tı dı
dı hêb çım çıruziyên
miyoni puêr tı dı
cik kêrdin
dı çımı
tı kom heta, yi tı dıma
ê çımı, ê mı bi
Bêrd
ez kerda kuar
bêrd
xui dıma ju vengêk verda
kırıkê guêş mı dı
ez kerda kerr
a şı
tedır hişê mı şı
ez kerda deng
ez tiya menda, têna
otir
kuarr, kerr, deng
Mı mıli xui ker çot
kota qedêr xui dıma
otir biyeveng
biya niyeweş
otir biyareng
Ništa ru, hasiri kêrd war
kêrd xui çeng
biya tı dınya biya veng
ez biya biya veng
ez niwazena, megêr a
şu, tı zi şu
ki, kuiçi, çarşu
hırguêşiwa ina dınya
hırgueşo in heyat
hipotenusi yı tıwa
bizon, inê hol bizon
hipotenusi yı tı wa

itaki

sahaf - kitapev

ÖSS - OKS

ÜDS - KPDS

KPSS- ALES

HAZIRLIK KİTAPLARI

ROMAN ÇEŞİTLERİ

DİNİ YAYINLAR

GÜNCEL KİTAPLAR

Kışla Cad. İstanbul Pasajı (Sahaflar Çarşısı) No: 30
Tlf - Fax : 0422 325 47 28
MALATYA